

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:
Egy évre 24 korona.
Egy hóra 2 korona

VIDÉKEN:
Egy évre 28 korona.
Egy hóra 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:
4-hasábos petit sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 16 fillér.

Nyitlitter sora 40 fillér

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.

József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1903.

FELKELŐS SZERKESZTŐ:
Stauber József.

Szerda, június 17.

Tisza István — miniszterelnök.

Tisza István grófot ma kabinet alakítással bizta meg a király. Váratlanul, meglepetésszerűleg csapott le a magyar politikai világra a szenzáció, a melynek jelentőségét megkétszerezi az a körülmény, hogy nemcsak a parlamentben, de magában a szabadelvű párt bizonyos köreiből is valóságos rémületet okozott a korona elhatározása.

Tisza Istvánt sohasem számították az ugynevezett megalkuvó politikusok közé. Kemény akarakterével felruházott egyénisége, az intransigens államférfiu benyomását keltette azokban, kik érintkeztek vele; míg azok előtt, kik csak távolról ismerték, az erőszakosság hírébe keverte őt.

A jelen zavaros politikai viszonyok között nehéz feladatok várnak Tisza Istvánra. Alkotmányos korszakunk történetében alig van rá példa, hogy a szenvedélyek izzó paraszától olyan veszedelmesen alá lett volna gyújtva a kormányelnöki szék, mint most. Az ellenzék egy hazafias, nemzeti küzdelem közepette viv élethalál harcot a többséggel. A szabadelvű párt soraiban belháború folyik, s ugye lehet órák kérdése csak, hogy porrá zuzódik, darabokra török a mesterségesen egybeforrasztott hatalmas politikai test. Künn a közvéleményben magasan lobog az ellenszenv lángja a hadsereg ellen; s az utolsó évek szerencsétlen politikája

megsorbitotta Magyarországon a dinasztia tekintélyét.

Négy esztendő vihara, egy nemzetellen kormányzás tévedései rongyokra szakgatták az ország nyugalmát és békéjét. Az önérzetes magyar nemzeti politika helyét a paktumok lagymatag taktikája váltotta fel. A volt nemzeti párt belement az egykor gyűlölt szabadelvű párt táborába, a megmaradt két ellenzék, a függetlenségi és a néppárt pedig lojális volt, mint a vaj, mely szerte olvadt, ha rámosolygott az uralkodó napsugara. A gazdasági válság pedig pusztított tovább; a nemzetsegitő nagy beruházások egyre késtek; elmaradt a közegészségügy, a közigazgatás és az adó méltányos reformja, elmaradt a tisztviselők javadalmazásának rendezése, de megvették — a csorbai tavat.

Négy év rohogott el felettünk, a télenység és torzsalkodások négy áldatlan esztendeje. A szabadelvű párt csak a nevet viselte már a réginek, a szabadelvűség levedlett róla, mint ahogy lehámlik a bőr a fekélyes testről. A jogszerzés ideje elfeküdt az álmok országába s a jogfeladás éjjele sötétedett ránk paktum, kompromisszum és formula köntösében. Az ország terheinek könnyítése helyett az új katonai javaslatok: a nemzet véres verejtékét követelték a nemzettől, melynek nem adtak meg semmit, melyet a sorvadásba vittek gazdaságilag és gerinctelenné, gyá-

vává tettek politikai téren, úgy a nemzetiségek, mint Ausztriával szemben.

Ha Tisza István bálványja lenne a pártoknak, minthogy nem az; ha Tisza István egy életen keresztül csak barátokat csinált volna magának, aminthogy inkább ellenségeket szerzett; ha Tisza István türelme és higgadtsága a bölcsek nyugalmával vetélkednék, aminthogy sokan épen ellenkezőleg szangvinikus temperamentumát tartják egyik legfőbb hibájának: mondom, ha mind eme rendkívüli körülmények és tulajdonságok kísérik az új kormányfőt a miniszterelnöki székbe, akkor is emberfeletti küzdelem várna reá a parlament lecsendesítése, az ország belbékéjének helyreállítása, a magyar politika teljes konszolidálása körül.

Tisza István gróf ma több laptudósító előtt kijelentette, hogy minden alkotmányos ténykedése körül szigorúan szem előtt fogja tartani a parlamentáris szempontokat, amely kijelentés nyilván cáfolata kívánt lenni ama mesterségesen terjesztett híreknek, hogy az új miniszterelnök első teendője lesz a klotür behozatala, majd az ujoncok elrendelése és a képviselőház feloszlata. Tisza István szűk szavú ember; az ő kormányra léptével bealkonyodott a miniszterelnöki széken a szószátyárkodás rendszere. A hallgató, de cselekvő férfiak sorába tartozik ő. Ugy lehet, hogy a mai napon észlelt hallgatagsága mellett is va-

Széll Kálmán.

Széll Kálmán visszamegy a Leszámitó-bankba, a melynek elnöki székéből a Bánffy-elleni harc a politikai életbe szólította, hogy békeapostol, utóbb pedig miniszterelnök legyen. Vagy pedig visszavonul Rátótra.

Eddig nagybárára csak a nyarat töltötte ott, ahol, a délutáni órákban a forró nap tűzével mit sem törődve, várta vendégeit. Fején puha szürke kalap, szájában hosszú csibuk. Az állomástól néhány lépésnyire van a rátóti park, melyen arnyas utak vezetnek a kastélyhoz. A ház urnöje: Vörösmarty Széll Ilona, Vörösmarty Mihálynak, a nagy költőnek a leánya és gyámleánya Deák Ferencnek. Nem közlékeny asszony, de a ki bizalmat tud benne kelteni, az mihamar észreveszi, hogy mennyire kell a vele való társalgásban vigyázni. A társalgásban természetesen élénk résztvevő a miniszterelnök is.

De a beszélgetés fonalát rendszeren eltépi az unoka, a kis Bernrieder Ferike, a ki tudja, hogy milyen hatalma van a „nagyapán”. És csakugyan félrevonul vele és szívesen enged át magát a Ferike zsarnok játékaiknak.

Most jobban neki szentelheti magát kedvence mesterségének, a gazdaságnak. Nagyobb gondot fordíthat a másik tanyára, Héraházára, mely mintegy negyven kilométernyire van Rátótól. Különösen az istállókra, a tisztavérű ál-

latokia rendkívüli súlyt fektett és szívesebben viselte el annak gyanúját, hogy ő rossz politikát csinál, semhogy valaki azt mondja, hogy az ő állattenyésztése nem a legelőkétebb az egész országban. Az utóbbi hivatalosan is elismerték; legutóbb is a moszkvai kiállításon nyert érte kitüntetést.

Különbben lehet, hogy még se fog egészen a bankba vonulni, vagy Rátótra temetkezni, hanem megmarad valami tisztségben a közélet terén: mint volt miniszter társai közül Wekerle Sándor a közigazgatási bíróság elnöki állásába, Bánffy a főudvarmesteri tisztségben, Szapáry Gyula gróf a delegációs elnöki széken. Ez a három él még Széll Kálmán elődei közül. A negyedik: Tisza Kálmán az ő miniszterelnöksége közben halt meg.

A köztérről való visszavonulás keserősége nem lehet nagy Széll Kálmánál. Egyszer tulcsott már a bukáson. 1875-ben, a fuzió után pénzügyminiszter lett s négy évvel később, a boszniai okkupáció után, leköszönt. Pár hónap előtt történt, hogy Eötvös Károly, egy hosszabb beszédben azt fejtegette neki, hogy mit tesz az, ha a miniszter távozni kénytelen. Széll Kálmán keserű humorral mondott valamit, a mi körülbelül annyit jelentett:

— Nekem mondja?

Ő már megpróbálta. S mint akkor is, most is négy esztendeig tartott a hatalma. Egész pontosan. 1899. február 27-étől (a mikor a ki-

nevezés a hivatalos lapban megjelent) máig (a mikor a miniszterelnök a Házban a lemondást bejelentette) tehát: négy év, három hó és tizenhat napig.

Sok törvény nem maradt utána, hanem egy sokat gunyolt, variált, csipkedett, szállóige, a jog, törvény és igazság. Ezzel köszöntött be, mint miniszterelnök, s azóta alig volt ellenzéki beszéd, a mely különféle panaszokat és atrocitásokat keseregvén el, szemére ne hánytva volna, hogy hát: ez a jog, törvény, igazság?

Széll Kálmánról, miniszterelnöksége alatt a többek között egy intim vonást jegyeztek föl: hogy hiu volt. A Borsszem Jankó Faragójának állítólag azért kellett megválni a laptól, mert Széll Kálmánt — nagyon csunyanak karrikírozta.

A politikusok föl fogják jegyezni az ő miniszterelnökségének idejéből a tiszta választásokat, a kuriai bíráskodásokat, a gyermekmenhelyeket és a vég nélkül való kvóta- és ki egyezési tárgyalásokat és följegyeztenül fogják hagyni a szokást, a mely az ő korában harapódzott el legjobban: az üdvözlő táviratok divatját. Párgyületek, újév, nemzeti ünnep, a pártelnök nevenapja, a miniszterelnök név- és születésnapja, kormányra jutásnak évfordulója, beszámolók, programbeszéd, meggyűlések, házatások és alapkötetetelek, továbbá minden egyéb alkalmatosságok arra voltak jók, hogy Széll Kálmánhoz üdvözlő távirat intéztes-

lamely nagyobb nemzeti vívmánnyal jön Budapestre; mert az új kormányelnököknek, mikor a háborgó tenger lecsendesítésére vállalkozott, nem volt szabad üres kézzel elhagynia a bécsi Burgot.

A nemzeti szuverenitás nagy elve alá van ásva az országban. A jövődől politikusanak meg kell botlania az aknában. És Tisza István is csak akkor számíthat a szabadelvű párt és a hazafias magyar sajtó támogatására, ha átérzi azt, amit elődje megértene nem akart, hogy *politikus, aki a nemzet nagy, égető kérdéseit elől kitér, nem helyére való.*

A kormány lemondott.

(Széll Kálmán búcsúbeszéde.)

— Az Aradi Közlöny távirati tudósítása. —

Budapest, június 16.

A nagy történeti napok egyike volt ez a mai. Jelentőségét az események nagy súlya és hordereje alatt senki sem kicsinyítette. A folyosókon már kora reggel nagy mozgolódás volt, a képviselők sűrű csoportokban érkeztek meg és a Széll kabinet lemondásának fázisait beszélték meg. Mind pozitívabb hírként, terjesztették a Tisza István gróf miniszterelnökségét, ami az ellenzék előtt úgy hangzott, mint a mikor a gyermeket mumussal fenyegetik.

A csoportok vitatkozva, izgatottan vonultak be fél 11 óra felé a terembe, ahol Falk Miksa körül nagy csoport kerekedett. A szót itt Falk, Perczel Dezső és Sándor Pál vitte és vitatkozásuk élénk feltűnést keltett. Közben híre járt, hogy nincs kizárva a lehetősége annak, hogy Széll Kálmánt bizonyos engedményekkel újból megbizsa a király. De határozottan észre lehetett venni, a mikor egyes ellenzékiek kedvetlenül beszéltek a kormányválságról, amely ebben a formában sehogy sem tetszett.

A miniszterelnöki szobában minisztertanács volt és e miatt jóval háromnegyed tizenegy után nyitotta meg az ülést Dániel Gábor alelnök. A mikor Széll Kálmán miniszterelnök a terembe lépett, a jobb-

oldal egy része percekig tüntetőleg tapsolt Széll Kálmánnak és éljenezte a miniszterelnöket.

Részletes tudósításunk itt következik:

Elnök: Dániel Gábor alelnök.

A kormány részéről jelen vannak: Széll Kálmán miniszterelnök, Lukács László, Plósz Sándor, Wlassics Gyula, Darányi Ignác, Láng Lajos és Cseh Ervin miniszterek.

Elnök háromnegyed 11 után megnyitja az ülést.

Széll Kálmán miniszterelnök a terembe lép. (Taps és kiáltások: Éljen Széll Kálmán!)

Kubik Béla: *Disztes temetés!*

Elnök bemutatja az irományokat. Jelenti, Széll miniszterelnök nyilatkozni akar.

A kabinet lemondása.

Feláll most Széll Kálmán. Ot perccel tizenegy óra előtt kezd beszélni és tizenegy órakor befejezte. Szárazon, egyszerűen, elégikus busan, fátyolozott hangon így hangzott el búcsúszózata:

Széll Kálmán: Tisztelt képviselőház! A tegnap bejelentett politikai nyilatkozat megtételére kérek a t. képviselőháztól szót. (Halljuk! Halljuk!) Röviden, egyszerűen és szárazon fogom ezt a nyilatkozatot megtenni, olyan szárazon és röviden, minőre előadásban és hangban csak képes vagyok. Szorítokozom minden körülírás nélkül, minden fejtegetés mellőzésével annak az állásfoglalásnak az előterjesztésére, amelyre én és a kormány, amelynek élén állok, magunkat elhatároztuk. Én többször kifejtettem a t. képviselőház előtt annak a politikának elvi irányát, indokait és módszerét, amelyet az előállott parlamenti helyzetben a t. tulajdon által támasztott ellentállás küzdelmében a magam részéről alkalmazandónak tartok. En elejétől fogva azt a feltételt tűztem ki, ismerem el e politika alkatelemének és állítottam föl, hogy ez csak úgy folytatható, csak úgy helyes, csak úgy vezethet sikerre, csak úgy vihető és csak úgy lehetséges, ha annak nemcsak elvi irányára, de módszerére nézve, e módszer mértékére és hatáira nézve minden tényezőben megvan a teljes egyetértés és a teljes összhang; oly összhang és oly egyetértés, amely teljes azonosságot jelent, teljes kongruenciát, amely minden eltérést kizár, mert ez a politika a felfogásban való minden hullámzást és az alkalmazásban való ingadozást

egyenesen kizárja és azt nem tűri meg. (Ugy van! a jobboldalon.)

Május 2-án volt szerencsém a tisztelt Ház előtt kijelenteni — már előzőleg is és azóta is hivatkoztam erre, — de talán akkor jelentettem ki olyan modorban, amely leginkább ki-domborította az én nézetemet, hogy addig maradok ezen a helyen, ameddig úgy látom, hogy ennek a feltételnek lehetősége nemcsak megvan, de az teljes biztosítottak is látszik. Arról vágyok meggyőződni, hogy ez az egyetértés az én politikám módszerére és alkalmazására nézve nincsen meg olyan mértékben, amely szükséges arra, hogy ezt a küzdelmet én erről a helyről folytathassam és éppen azért jelentem a t. képviselőháznak, (Halljuk! Halljuk!) hogy múlt vasárnapon 6 császári és apostoli királyi felségnek a magam részéről beadtam a kabinet lemondását és 6 császári és királyi apostoli felsége ezt a lemondást elfogadni kegyeskedett. Nekem erről a helyről több szavam nincs, nem is lehet. Nem érveltem, nem is fejtegettem: egyszerűen és szárazon elhatározásomat adtam tudtul a t. Háznak, hogy ezt szives tudomásul vegye. Arra kérem a t. képviselőházat, méltóztassék elhatározni, hogy addig is amíg az új kormány megalakul, üléseit felfüggeszti. (Egy hang a szélsőbaloldalon: *Meddig?* Élénk, hosszas éljenzés és taps a jobboldalon és a középben. Mozgás és zaj a szélsőbaloldalon.)

Pichler Győző: Azért bukott meg, mert a szabadelvűpárt nem volt tisztességes. (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon. Nagy zaj a jobboldalon.)

Polonyi Géza: Majd meglátjuk azt az új módszert.

Holló Lajos: Csak próbálják ki azt az új módszert. (Nagy zaj. Elnök csenget.)

Széll Kálmán befejezte. A nemzeti párt soraiból csattan fel ismét az éljen és a taps, a jobboldal nagyobb része most már csöndben ül.

A pártok nyilatkozatai.

Kossuth Ferenc: Alkotmányos szempontból nem vonja kétségbe, hogy a korona azt tisztelje meg bizalmával, akit jónak lát. De olyat kell megbizni, aki a többség bizalmával dicsekedhetik. (Derűtség jobbról.) A törvények tiszteletben tartása biztosítja a nemzetek és trónok közti harmóniát. (Tetszés.) Kijelenti, hogy ha olyan kormány jutna az élre, amely a tör-

sék, biztosítandó őt „a párt legteljesebb bizalmáról.” Talán ez a sok bizalom ölte meg Széll Kálmánt. Annyi bizonyos, hogy az ő miniszterelnöksége aranykora volt a táviró intézményeknek.

Olvennyolc éves ember most Széll Kálmán: egészséges és munkabíró. A ki a legutóbbi hetekben a képviselőház folyosóján látta, a midőn hol az obstrukció rendezőivel tárgyalt, hol a szabadelvűpárt tiszfele árnyalata között sietett a kifogyhatatlan ellentéteket és a megmegujuló surlódásokat kiegyenlíteni, — az igazán nem irigyelte tőle a miniszterelnökséget. Az olyasmit is gondol, ha nincs is egészen igaza: tán örül is, hogy megbukott. Mert Magyarország, átlag véve, bukott miniszterelnököknek mindig jebb lenni, mint aktívnek. Utaznak más Bécsebe, vesznekedjék Körberrel, legyen más „az összetartó ereje” a szabadelvűeknek, szólítson föl Lengyel Zoltán mást a lemondásra: négy év elég volt. Ennyi különben a magyar miniszterelnökök uralmának átlag-ideje. Tisza Kálmán rekordját, aki tizenöt évig tudott a magyar kormány élén állni, még senki se közelítette meg.

A félhivatalosok nemrég megmosolyogták egy bécsi röpirat címét. Pedig már bekövetkezett, amit az jövődől:

„Széll muss gehn!”

Megy Széll Kálmán s vigan ülteti a térére unokáját, a kis Bernrieder-gyereket:

— Gyere Ferike! Többet nem formulázunk!

A párbaj.

Irta: Gabányi Árpád.

1819 tavaszán rendkívüli hatással játszta Talma Voltaire „Mohamet” szomorujátékában egyik kedvenc szerepét: Seidet.

Egy héttel előbb ugyane szerepben tett kísérletet az akkor még kezdő Lafond. A nem minden tehetség nélküli, de nagyon önhitt és hencegő tagja Páris első színházának különösen néhány főrangú hölgy pártfogásának köszönhetette állását és tekintélyét.

Néhány nap mulva Talma fellépte után Saint Prix, a költő — kebelbarátja a színész-királynak levelet kapott az utóbbtól, melyben felszólítja, hogy másnap reggel 6 órakor ökvetlenül látogassa meg, miután „életbevágó ügy”-ről van szó.

Saint Prix nagyon aggodalmas ember volt. Nem is tudta elképzelni, hogy minő „életbevágó ügy” lehet az, melyet Talma már reggel 6 órakor akar vele elintézni. Egész éjjel nem aludt az izgatottságtól s amint virradt, kopogtatott Talma ajtaján.

A nagy művész Adám pongyolájában, lábain török papucsban, járt fel s alá szobájában dühösen; egy fehér lepedőt, mint valami tógát — vállaira vetett s kiáltozott, szitkozódott, mint egy haragos cészár.

Saint Prix meglepetve állt az ajtóban, azt vélve első percben, hogy Talma talán valamelyik új szerepét tanulja; — nem merte megszó-

litani. Talma amint észrevette a belépőt, hozzá rohant, mindkét kezét vállaira nehezíté s a „Journal de l'Empire” egy összegyűrt és morzsoltszámát tartá Saint Prix felé.

— Olvassa! Olvassa, barátom! Nézze minő cudar gazemberséget követett el velem ismét az a nyomorult Geoffroy! De hát olvassa kérem és adjon tanácsot!

Saint Prix nagy gondal kisimogatta az öszerecsolt hírlapot s olvasta.

Geoffroy, a színészek és trók egyik legfélelmetesebb kritikusa volt akkoriban s mint el-lensége a Napoleon kegyébe részesülő Talmának, Mohametről irt bírálatában Lafondot Talma fölé helyezte, sőt gunyos megjegyzésekkel bölcs tanácsokat osztogatott az utóbbinak és illetlen modorban élcélődött vele.

— Ah! Ez tehát az „életbevágó ügy”? — mondá Saint Prix mosolyogva. — Érdemes-e ezért a haszontalanságért így felizgatni magát?

— Ez semmi, — kiáltá Talma dühösen.

— Ezt én semmibe se veszem, mert ismerem azt a nyomorult Geoffroyt, engem pedig ismer Franciaország! De képzelj csak, az a barom Lafond tegnap Lacepede gróf estélyén kacagva olvasta fel azt a lapot minden nőlynek s gunyolódni tréfálkozni mert fölöttem.

— Bizonyosan tudja ön ezt?

— Tudom. Duchenois mondta, az pedig sohasem szokott hazudni.

— De hát érdemes-e Lafond arra, hogy ön, az ország legnagyobb művésze, így dühbe jöjjön?

vényt tiszteletben nem tartaná, ha az országgyűlést ex-lex-ben feloszlatná, ha ujoncozna törvénytelenül, ha a házszabályokat erőszakosan revideálná. (Taps az ellenzéken), ha lehetetlen lenne a nemzet érdekeit megvédeni, akkor az ellenzék e merénylettel szemben minden erejével küzdene. (Eljenzés a szélbalon.)

Zichy János gróf hangsúlyozza azt a meggyőződését, hogy ha a kormány az indemnitá-nál pártja álláspontját elfogadta volna, nem vonta volna le a ma kifejezett konzekvenciákat. Sajnálatát fejezi ki, hogy a jog, törvény és igazság romba dől és a súlyos közgazdasági kérdések megoldása nélkül távozik helyéről, a melyet Széll hazafiasan töltött be, mint ellenfél mondja ezt. Reméli különben, hogy új élet és egészséges pártalakulás következik be. Pártja nevében kijelenti, hogy ha az új kormány a régi rendszer újjászülését jelentené, a legerősebb fegyverekkel küzdő ellenzékre találna.

Szederkényi Nándor ismétli, hogy oly egyén nem létezhetik, a ki az ex-lexet folytatni akarhatja, mert a legerősebb ellenállásra talál. Kéri az elnököt, mondja meg, mikorra napolja el a Házat?

Széll miniszterelnök: Az új kormány megalakulásáig!

Szederkényi: Az határozatlan idő. (Derültség.)

Ivanka Oszkár szükségét érzi a felszólalásnak. Mai napot szomorúnak tartja. Minden igaz hazafi megdöbbenéssel látja, hogy ez a kormány, a mely évtizedek óta az első, a mely a törvény betűjét és szellemét is betartotta, kénytelen lemondani. Ily viszonyok között az egész országgyűlésre hárulik, hogy az az irány, a melyet Széll idehozott: a jog, törvény és igazság s a valódi szabadelvűség, irányát eltűnni ne engedjük. Nagyobb szeretettel, bizalommal és ragaszkodással viseltetik Széll iránt, mint mikor helyére ült. Meleg szívvel kiáltja: Eljen Széll Kálmán. (Eljenzés.)

Ugron Gábor: A korona személyes uralmat folytat! (Zajos ellenmondások jobbról.) Ez a nemzet azért nyög oly hosszan válságban, mert az alkotmányosság csak látszat, képmutatás! Le kell tépni, eldobni az álarcot! (Taps a szélbalon.) Mi a nemzet törvényhozása vagyunk. A nemzet ügyeinek felső akarat állja útját! Nem akkor bukik a kormány, a mikor leszavaztatik.

Zajos kiáltások jobbról: Miért nem engednek szavazni? Szavazzunk!

Ugron: Követeli, hogy válság idején, különösen ily válságkor az ellenzék fejei is meghevassanak a koronához. (Zajos ah! kiáltások jobbról.) A király az egész ország uralkodója és nem egyes pártoké. A kormányválságot nem egyes császári kegyencek intézzék el, hanem a

nemzetet is hallgassák meg. Mélyen sajnálja, hogy oly nemes ellenfél, mint Széll, távozik. (Eljenzés, taps.)

— Már késő a bánat!

Ugron: Művészi vitatkozó volt; a közigazgatásba új szellemet hozott. Most sem dob követ reá, hanem virágot! (Tetszés az egész Házban.) Ha erőszakos rendszer lesz, olyan rettenthetetlenséggel és vakmerőséggel harcolnak, mint a minót nem láttak. (Taps az ellenzéken.)

A bukás oka.

Széll Kálmán miniszterelnök: Sajnálja, hogy Ugron nem abban keresi a válság okát, mint amit elmondott. A válság nem személyes áliásfogalása a koronának. Ugronnak nincs igaza! Kijelenti, hogy a király a legalkotmányosabb uralkodó. A legalkotmányosabb az összes Habsburgok között, akik eddig uralkodtak. Sohasem befolyásolta őt. Most sem, a küzdelemben sem, a katonai javaslatoknál sem. Ezt mint miniszter és mint férfiú, becsületére mondja. Legutóbbi beszélgetése a koronával komoly volt. Nem titkolták véleményüket: sem a korona, sem a szülő. Egyet kijelent, bármily súlyos legyen is a helyzet, nem szabad a korona és nemzet között semmi összeütközésnek lenni. *Testamentuma ez, a mit mond* és mindig igazat mondott. Ne adja Isten, hogy a két nagy tényező: nemzet és korona között valaha eltérés legyen. A bölcsesség és törvénytisztelet meg kell, hogy legyen nemzetben, mint meg van a koronában. Ez a harmónia nemzeti kincs.

A mi lemondását illeti, megmondta az ellenzéknek, hogy ám buktassák meg, de a szavazást az ellenzék megtagadta.

A mi a kisebbségnek a korona általi meghallgatását illeti, az akkor történhetik meg, ha kisebbség többséget tud csinálni. Itt azonban a kisebbség diktált. Kötelessége teljesítésének tudatában távozik helyéről.

Kossuth Ferenc kijelenti, hogy az ellenzék követelése összhangban van a korona iránti hűséggel.

Rátkay László nem akarja, hogy a Ház elégiikus hangulatban távozzék. A kormány azért bukott meg, mert ragaszkodott a katonai javaslatokhoz.

Elnök javaslatára a Ház az elnökséget bizza meg a Ház összehívására.

— Tisztába akarom hozni az ügyet. Igaz barátom ön?

— S ön kételkedhetnék?

— Nos, ha igaz barátom, úgy kérem, menjen tüstént Lafondhoz és hívja ki a nevemben.

— De az Istenért, Talma! Gondolja meg! Párhaj ily ostobaságért.

— Tegye, amit mondtam és kiméljen meg az észrevételektől. Majd elvállik, hogy ki a valódi Seide! — szól Talma ingerülten s oly erélyes hangon, hogy Saint Prix engedett óhajának s távozott, hogy kihívja Lafondot.

Lafond elfogadta a kihívást s másnap korán reggel a két ellenfél ségedestül, fegyverestül megjelent a vincennesi ligetben. Talma Saint Prixet kérte fel segédül. Lafond segéde St. Georges volt. A kölcsönös, hideg üdvözlések után letértek a ligetbe. Egy szép, pázsitos helyen, bokrok és lombos fáktól környezett magasiaton megállt Talma.

— E magányos, költői színezetű hely, azt hiszem, éppen alkalmas lesz rendbe hozni ügyünket — mondá, megsimította homlokát, köpenyét művészi ráncokba szedte, karjait keresztbe fonta, megállt, mint egy valódi lejedelem és sastekintetűt a körülállókra függeszté.

Saint Prix megdöbben s kibékülésre szólítá fel az ellenfeleket. Talma szólanul s rendíthetetlen szigorral állt helyén. Lafond levetette felöltőjét és mellényét, kezébe vette

az egyik vitort s megállt Talma előtt s mindenki várta hogy ő is hasonlóan tegyen.

És Talma csengő érchangon kezdé szavalni Seidet:

Halljátok, mint káromlá az eget,
És bálványánál alkalmat keres.

De én porba sújtom őt s a bálványt
Szétzuzom itt e felszentelt acéllal!...

Elmondta az egész, költői ihlettel írt gyönyörű szerepet, oly elragadó hangon, oly remek színezéssel, a hogy csak Talma, a királyok színésze s a színészek királya tudott szavalni.

A körülállók eleinte meglepetéssel, végre elragadtatással hallgatták s midőn a nagy színész elmondta az utolsó versét, akaratlanul ujongásba törtek ki és elragadtatva tapsolni kezdtek. Talma hidegen fordult Lafondhoz, mondván:

— Tessék, önön a sor!

Lafond kedvetlenül fordult el, részint a szokatlan körülmény, részint, hogy szerepét nem is tudta sugó nélkül s hozzá ez a megszegyenyítés elvette a kedvét a vérengzéstől. Mosolyogva s lesütött szemmel lépett Talmahoz és kezét nyújtott neki, mit az hévvel szorított meg.

E perctől fogva legjobb barátok lettek.

TÁVIRATOK

A király csapatszemléje.

Bécs, június 16. A király ma reggel a Pra-terben szemlélet tartott a 60. és 72. gyalogezred fölött. A király kíséretében volt Pitreich hadügyminiszter, több tábornok és idegen katonai attasé. Miután a király ellovagolt a két ezred arcélet előtt, harcgyakorlatok következtek, a melyekről a király megelégedéssel nyilatkozott. A csapatok elvonulása után ő felsége visszatért a Burgba.

Az olasz kormányválság.

Róma, június 16. Viktor Emánuel király ma este Zanardelli-t fogadta. A lapok, a *Giornale d'Italia* kivételével, ragaszkodnak ahhoz, hogy a király Zanardelli-t bizta meg a miniszterválság megoldásával. A *Tribuna* reméli, hogy Zanardelli bele fog egyezni abba, hogy tovább is a kormány élén maradjon, mert általános bizalomnak örvend. Ez a lap megjegyzi, hogy Zanardelli eivben el is fogadta a neki ismételt felajánlott megbízást, de kikötötte magának, hogy a válság legjobb megoldásáról még tanácskozásokat fog folytatni. Tulajdonképen csak a belügyi és a haditengerészeti tárca nincs még betöltve. A *Messaggero* szerint híre jár, hogy Zanardelli újra megalakítja a régi miniszteriumot és csak a belügyi és a haditengerészeti tárcát tölti be új emberekkel.

Elnök-válság a zsidó hitközségben

(Küldöttség Neuman Adolfnál.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, június 16.

Az aradi Izraelita hitközségnek vasárnap megválasztott új elnökénél: végvári Neuman Adolfnál ma a hitközség küldöttsége tisztelgett, hogy tudomására hozván megválasztását, felkérjék a tisztség elfogadására.

A küldöttség utja nem járt eredménnyel: Neuman Adolf sajnálkozásának kifejezése mellett jelentette ki, hogy ragaszkodik előbb elfoglalt álláspontjához s a tisztséget sokoldalú elfoglaltságára való hivatkozással, el nem fogadhatja. Ugyanílyen nyilatkozatot tett Weiss Sándor is, a megválasztott alelnök.

Ebből az következik, hogy új elnököt kell a hitközség élére választani s a választást az alapszabályok értelmében nyolc napon belül ki kell tűzni. Mint értesülünk, a második elnök-választás vasárnap, a hó 21-én fogják megtartani.

A küldöttségjárásról az alábbi tudósítást közöljük:

A tekintélyes számú küldöttség tagjai a zsinagóga épületében gyűltek össze s három órakor lövonaton indultak a megválasztott elnöknek az Andrássy-tér és Széchenyi-utca sarkán lévő lakására. A küldöttséget Kohn Zsigmond, a választási elnök vezette s szónoka dr. Tolnai János ügyvéd volt.

A deputációt maga Neuman Adolf fogadta, akihez Tolnai János dr. hosszabb beszédet intézett. A lendületes beszédben hangsúlyozta, hogy a hitközség a megválasztott elnök ideális gondolkodásától, hithű felfogásától, erélyétől és tetterejétől várja a hitközség ügyeinek felerdülését. Kérte, hogy a közbizalom elől ne térjen ki, annyival inkább, mert a társadalmi pozíciónak, a melyet elfoglal, kötelességei is vannak. A képviselőtestület részéről a legnagyobb támogatásról biztosította őt.

Az éljenzéssel kísért beszédre Neuman Adolf körülbelül ezeket mondta:

— Köszönetet mondok önöknek uraim a bizalomért, melynél fogva méltónak találtak arra, hogy az elnöki tisztséget velem töltsék be. Sajnos azonban, ismételnem kell már előbb tett s önök előtt is ismert nyilatkozatomat, melyet a nyilvánosság előtt is közreadtunk, a tisztséget sajnálatomra nem fogadhatom el.

Nagy megtiszteltetés rám ez a választás, de nagy kötelezettségekkel is jár, az én munkabeosztásom lehetetlenné teszi, hogy a kötelezettségeknek megfeleljek. Arra kérem önöket, válasszanak be a kiváló, új választmány tagjai közé (*Felkiáltások: Megtörtént!*) s mi igérjük, hogy a régi elnökség munkájában, mely működésével eddig is rászolgált az elismerésre, teljes erőnkkel segédkezni fogunk.

A küldöttség rövid ideig időzött Neuman Adolfnál s azután felkereste Weisz Sándor alnököt s ott ugyanolyan eredménnyel járt, mint az elnöknel.

A választási bizottság azután összeült s az új választás napját június 21-ére tűzte ki.

A küldöttségben a hitközség következő tagjai vettek részt:

Kohn Zsigmond, dr. Tolnay János, Mittler Zsigmond, dr. Kovács Marcell, Deutsch J. Mór, dr. Fleischer Sámuel, Lillenberg Sándor, Glück Károly, Funkelstein József, Glück Dezső, Wallfisch Ármin, Singer Adolf, Braun Mór, Holländer Ignác, Hegyi Albert, Schik Dávid, Leopold Zsigmond, Goldschmidt Sándor, dr. Groszmann Jakab, dr. Somogyi Gyula és dr. Kertész Miksa.

Az új miniszterelnök.

(Tisza István gróf.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, június 16.

Alig hogy Széll Kálmán miniszterelnök a képviselőház mai ülésén bejelentette lemondását, nyomban szárnyra kell a másik politikai szenzáció, a mely még jobban fölkavarta az izgatott politikai körök hangulatát: Tisza István grófot a király megbizta a kabinet-alakítással.

A válság ezen legújabb fordulatáról a következő távirati tudósításokat vesszük:

Tisza István megbízatása.

A király ma két óráig tartó kihallgatáson fogadta Tisza István grófot, akit általánosan miniszterelnökjelöltként emlegettek.

Amíg Tisza István a királynál volt, addig a Bank-gassei magyar palotában seregével gyűltek egybe az újságírók, akiknek megvolt az az előérzetük, hogy ezalatt a két óra alatt dől el a súlyos krízis.

Ezalatt Tisza István gróf kipirult arcú lépett ki a Hofburgból, látszott rajta, hogy nem közönséges munkát végzett az imént. Kocsiba ült és rögtön a Bank-gassei magyar miniszteriumba hajtatott. Tisza gróf rögtön tanácskozássra ült össze Fejérváry báró honvédelmi miniszterrel és Széchenyi gróf, a király személye körüli miniszterrel. A tanácskozás háromnegyed órát vett igénybe. Ezen a tanácskozáson Tisza gróf elmondta, hogy ő felsége őt bizta meg az új kabinet megalakításával és hogy ő ezt a megbízatást el is fogadta.

Elmondta Tisza gróf, hogy a felség előtt kifejtette azt a programot, amelynek alapján ő a kormányzati teendőket vezetné, és erre a programra megkapta a felség hozzájárulását, amire ő felsége formálisan is megbizta, hogy a kabinet megalakítását kezdje meg. Ezután elmondta az új miniszterelnök, hogy este 10 órakor visszautazik Budapestre és hogy holnap reggel haladéktalanul megkezdje a tárgyalásokat a szabadelvűpárt vezérpolitikusaival, különösen pedig azokkal, akiknek reszorttárcákat akar adni.

Tisza István gróf az értekezleten azon szándékának is kifejezést adott, hogy ezeket a tárgyalásokat a lehető legrövidebb idő alatt be akarja fejezni, mert — úgymond — a krízist mentől előbb megoldottnak akarja látni. Az értekezlet végeztével szívélyesen elbucuzott Fejérváry bárótól és Széchenyi gróftól s aztán elhagyta a Sacher-szállóba, ahol a lakása volt.

A mint belépett lakásának előszobájába, érdekes csoportozattal találta magát szemközt: az újságírók csoportja, a kik a Bank-gassei palotából idejöttek, hogy valahogy el ne mulasszák a jelen legérdekesebb emberét. Mintegy husz újságíró volt együtt, külföldi, bécsi és budapesti lapok tudósítói.

Tisza István gróf miniszterelnök első találkozása a nyilvánosság képviselőivel nem tette azt a benyomást, mintha erőszakos, nyers kormányelnök akarna lenni. Mikor az újságírók egyszerre megrohanták kérdéseikkel, Tisza István a legnagyobb előékenységgel arra kérte az urakat, hogy fáradjanak be szobájába. Itt azután, anélkül, hogy bevárta volna a hozzá intézendő kérdéseket, rendkívül barátságos hangon és minden tartózkodás nélkül elmondta az újságíróknak, hogy ő felsége megbizta őt a kabinetalakítással, ő e megbízást elfogadta és hogy a kabinetalakítást nyomban Budapestre érkezése után meg is fogja kezdeni.

A „Budapesti Hírlap“ és az „Egyetértés“ jelen volt munkatársai erre további kérdésekkel kezdték faggatni az új miniszterelnököt és különösen azt tudakolták nagy kitartással, hogy milyen lesz a programja, s egyuttal kijelentették, hogy jó és üdvös dolog volna, ha a miniszterelnök valami megnyugtató kijelentést tenne, mert a közvéleményt az ellenzék nagyon felizgatta. Nevezetesen azt híresztelte az ellenzék, és ehhez a nézethez a közönség nagy része is csatlakozott, hogy az új miniszterelnök, a legerélyesebb eszközökkel akar az ellenzékkel szemben eljárni és hogy egyenesen nyakát akarja szegni az ellenzéknek. Egy ilyen irányban adandó válasz csak megnyugtató a közhangulatot.

Tisza István gróf miniszterelnök kijelentette, hogy programja nagyjában eléggé ismeretes legutóbb tartott beszédeiből. Ezt a programot annak idején teljes részletességgel a parlament elé fogja terjeszteni, amint sikerül neki megalakítani az új kabinetet. A jelen pillanatban azonban ilyen részleteket a nyilvánosság elé vinni nem tartja célszerűnek. Ép oly kevéssé akar a jelen pillanatban a személyi kérdésekről nyilatkozni.

Az újságírók erre még a következő kérdéseket intéztek az új miniszterelnökhöz:

- Visszavonja-e a katonai javaslatokat?
- Fog-e új javaslatokat a Ház elé terjeszteni?
- Felosztatja-e az országgyűlést?
- Igaz-e, hogy az ujonczást rendeleti uton akarja megejteni?

Tisza István azt felelte, hogy ezekre a kérdésekre nem válaszol. Kijelenti azonban, hogy csak parlamentárisan akar kormányozni és semmit sem akar tenni a parlament ellen. Inparlamentáris eszközök alkalmazása pedig az ő részéről ki van zárva.

Ezután még a „Pester Lloyd“ munka-

társával társalgott az új miniszterelnök. A hírlapíró megkérdezte tőle, hogy mi a programja és akar-e valamelyes kompromisszumot kötni az ellenzéki pártokkal, de erre a kérdésre minden felvilágosítást megtagadott Tisza István.

Kijelentette azonban az új miniszterelnök, hogy azok a hírek, mintha ő valamit a parlament nélkül vagy a parlament ellen akarna tenni, vagy pedig mintha az alkotmány megsértésével akarna kormányozni, légből kapott híresztelések és koholmányok. Aki ismeri őt, az tudhatja, hogy inparlamentáris eszközökkel nem fog élni.

Az új miniszterelnök ezután magára maradt.

Este 10 órakor felült a Budapest felé induló vonatra.

Az új miniszterelnök.

Tisza István gróf, 1861. ápril 22-én Budapesten született; legidősebb fia Tisza Kálmának, Magyarország volt miniszterelnökének. Tanulmányait otthon kezdte; a két felső gimnázialis osztályt Debrecenben végezte. Az egyetemi tudományokat Berlinben, Heidelbergben és Budapesten hallgatta; az utóbbi helyen nyerte el az államtudományi tudóságot. Kezdetben a belügyminiszteriumban ismerkedett meg a közigazgatás gyakorlati kérdéseivel; ez időben élénk részt vett a gazdakör agrárius vitáiban. Több tanulmánya jelent meg a „Budapesti Szemlé“-ben. Miután az önkéntesi évét leszolgálta és a huszártiszti rangot elnyerte, Bihar megyében telepedett meg s mint bizottsági tag és tiszteletbeli főjegyző tevékeny részt vett a megye politikai és gazdasági életében. 1886—1892-ig a vizaknai kerületet képviselte. 1892-ben Vizaknán kisebbségben maradván, a pótválasztások alkalmával mint újbányai képviselő jutott be a Hazba, a melynek közigazgatási és közigazgatási bizottságaiban eddig élénk tevékenységet fejtett ki. 1896-ban az ugrai kerület mandátumát nyerte el és a közigazgatási bizottságban foglalt helyet. Elnöke és választmányi tagja volt több pénzintézetnek és iparvállalatnak, — így igazgatósági tagja az aradi vágongyárnak, — az összeférhetlenségi törvény tárgyalása előtt azonban, nehogy ez állások követendő magatartásában feszélyezzék, valamennyiről lemondott. Az összeférhetlenségi törvény tárgyalásakor a mérsékelt álláspont szószólója volt. 1901-ben újra az ugrai kerületben nyert mandátumot. A közigazgatási bizottság tagja. A grófi rangot 1897. február 2-án kapta testvéreivel együtt.

Különösen nagy Tisza István népszerűsége Biharországban. Erre jellemző az alábbi apróságok:

Most nemrég történt, s ez eléggé jellemzi Tisza István grófnak a zöld asztal melletti szereplését, hogy új utat terveznek a vármegyében, hanem a kerület kihagyásával. A vármegyénél hiába volt minden kerés, nem használt még a deputálás sem. A megyei közgyűlést megelőző napon felirtak hát Tisza István grófhhoz, aki akkor Budapesten volt; hogy a kerületben baj van! A közgyűlésen, melyen dülőre jutott a dolog, ott volt Tisza István gróf is. A sérelmes javaslat keresztül is ment volna, ha fel nem áll, csak tíz percig beszélt, de ez elég volt arra, hogy meggyőzze a javaslat védőit. A javaslat megbukott, a kerület megkapta az új utat.

Van nagy öröm, mikor a kerület egyik másik községében megjelen a képviselő. Aki csak ép ember, az mind igyekszik vele beszélni s ő türelmesen végig hallgat mindenkit, a vége pedig az, hogy szívesen meghívja a geszti kastélyba látogatásra.

Azt a nagy szeretetet, melylyel oly hűen ragaszkodnak hozzá, jellemzi az alábbi eset.

Komádiban történt a gróf beszámolója alkalmával. Javában folyt a bankett, mikor egy-

szerre elcsendesült minden. Egy reszkető agg ember igyekezett az asztal felé, ahol Tisza István gróf ült, két ember vezette. Mikor odaért az asztalhoz, megszólalt:

— Méltóságos uram! Kilencvenkét esztendőt értem már keresztül s negyven éve ismerem a méltóságos urat. A betegség már két éve ágyba döntött, a szemem világát is elvesztettem, de azért felkeltem, hogy ha már nem is láthatom, legalább a kezét szoríthassam meg!

Tisza István gróf meghatva hallgatta az öreg ember beszédét, kezét szorított s azután koccintott vele, az öreg egészségére.

Legutóbbi szereplése.

Tisza István gróf legutóbbi politikai szereplése a katonai javaslatokkal függ össze, a melyeket Tisza az ellenzékkel szemben állhatatosan védett. Az obstrukció alatt nagy beszédet tartott, a melyen a nagyhatalmi állást hangoztatva, igyekezett bebizonyítani a létszám-emelés szükséges voltát.

Kevéssel az ex-lex beköszöntése előtt nyílt levelet intézett választókerületének, Ugrának választóihoz. Ebben a legkiméletlenebb hangon ítéli el az ellenzék eljárását. Az ellenzék — ugymond — lejtőre jutott, s most nem tud visszatérni. Az ellenzék tette felelőssé mindazon bajokért, a melyek az ex-lex miatt az országot érik.

Nevezetes szereplése volt, a mikor Bihar-megye közgyűlésén beszédet tartott az obstrukció ellen. Így kezdte:

— Tekintetes közgyűlés! En a katonai javaslatokat nelyeseknek, az ország érdekében szükségeseknek és mentől előbb megvalósítandóknak tartom.

Majd így folytatta:

Az, hogy ez a monarchia erős és hatalmas legyen, hogy ennek olyan hadereje legyen, amely bármelyik más európai hatalom haderejével mérkőzhessék, az ebben a monarchiában két tényezőnek mindenképpen felett eminenens érdeke: a trónnak és a magyar nemzetnek. Minden más alkateleme e monarchiának kereshet magának vigasztalást nagy kalamitás, nagy vereség esetére csakis ez a két tényező az, amelynek minden körülmények között csakis saját erejében szabad bizni, és nem áll az, hogy a hadsereget mindig megverték; hadseregünknek vannak fényes és dicsőséges lapjai, de ha valaki azt mondja, hogy mindig megverték, az egy okkal több arra, hogy megerősítéséhez hozzájáruljon.

Utóljára pedig akkor került a neve ismét felszínre, a mikor a szabadelvű pártban a Feilitzsch-ügy okozott kavargást. Feilitzsch a passzív rezisztenciával szemben kompromisszum-javaslatot ajánlott. Ezt a volt nemzeti párt helytelenítette, és pártértekezlet összehívását tartotta szükségesnek. A régi szabadelvűek ezt elleneztek. Az ellenzék közé tartozott Tisza István gróf is, aki kijelentette, hogy a pártértekezletnek még most előre nem látható következményei lehetnének. E miatt azt suttozták, hogy Tisza István ki fog lépni a szabadelvű pártból, de ezt maga Tisza megcáfolta. A cáfolatban azonban sejtetni engedte, hogy nem ért egyet a passzív rezisztenciával.

Tisza István aradi tószója.

Annak idején nevezetes eseménye volt az országnak az a felköszöntő, a melyet Tisza István gróf Aradon, a Goldis József püspök beiktatása alkalmával, 1899. augusztus 1-én tartott társaságában mondott, a melyet akkor úgy tekintettek, hogy alapja lesz a magyarok és románok közötti testvériesülés politikájának.

Az érdekes felköszöntő egész terjedelmében így hangzik:

Örömeink ad kifejezést, hogy a mai ünnepnapon részt vehet és kifejtetheti azon eszméket, melyek benne ennek felemelő hatása alatt támadtak. Hangsúlyozza első sorban, hogy ha a hazához való igaz ragaszkodás vezérel

bennünket tetteinkben, tökéletesen mindegy, akár magyarul, akár románul fejezzük ki érzelmeinket. (Helyeslés). Sajnálja, hogy a román nyelvet nem érti, de egészen oly lelkesen és igaz szívrrel fog beszélni magyarul, mint a hogy azt az előtte szólók románul tették. (Felkiáltások: Halljuk!)

Az előbbeni szónokok voltak szívesek megemlékezni a törvényhozó testület tagjairól. Képviselőtársai nevében, kik a mai ünnepen jelen voltak, forró köszönetet mond ezért a kitüntetésért és pár szóval azon benső örömet kívánja vázolni, melylyel a mai ünnepélyen részt vesznek. Részt vesznek pedig igaz testvéri szívrrel és barátsággal, (Eljenzés) mint igazi tisztelő barátai a mai nap ünnepelt hőseinek, Goldis püspöknek. (Eljenzés). De szívesen részt vesznek a törvényhozás tagjai és velők együtt a magyar társadalom ebben az ünnepelésben, mert Goldis megválasztásában oly tényről látnak megvalósulni, mely benső örömmel tölt el bennünket, mint magyar hazafiakat és román polgártársaink barátait egyaránt. (Eljenzés és taps).

Ha a történelmet tekintjük, be kell látnunk, hogy a magyar nemzet úgy érthette el ezredéves létének nagy fordulóját, mert a magyar soha sem volt az idegen ajkuak elnyomója, mert ezekben nem ellenségeit, de barátait látta, tisztelte és becsülte (Taps és éljenzés), ha továbbra is fenn akar állani; jövőre se lehet idegen ajku polgártársai elnyomója. A magyar nemzet világtörténelmi missziót teljesít, s e misszió abban áll, hogy unifikáló törekvések közt a magyar nemzet legyen az Európa e részén lakó népek önálló fejlődésének legfőbb öre és biztosítója. A magyar nemzetnek e hivatása teljesítésében egy természetes szövetsége van: a román faj. Vessenek egy pillantást a történelemre és térképre: lehet-e a román faj boldogulásának más módja, mint testvériség a magyarokkal? Mélyen elszomorítja a visszavonás minden jele, s annál inkább örömeink ad kifejezést, hogy oly püspök került az aradi megye élére, aki tündöklő példája, hogy lehet valaki jó román s a mellett a hazának hű polgára! Kéri Goldist: jövőre is ama faj- és hazaszeretettel teljesítse feladatát, mely őt eddig jellemezte.

Midőn Isten áldását kéri mostani nagyobb hatáskörében kifejtendő áldásos tevékenységére, bizonyára nem kívánhat neki jobbat, mintha azért üríti poharát, hogy megérje az általa elvetett mag áldást hozó gyümölcsét. Az isten éltesse azon román polgártársainkat, kik hű polgárai e hazának.

A beszédnek lelkes hatása volt. Popea Miklós, a karánsebesi püspök válaszolt rá, s azt mondta: Ha megértjük egymást, békésen egyesülünk. Magyarországon még a pokol kapui se vehetnek erőt. Végül Tisza Istvánt elvette.

Izgalom a Házban.

Ma reggel az ülés kezdete előtt jó idővel a képviselőház folyosói, karzatai és egyéb helyiségei úgy megteltek, hogy az új parlament nagy, óriási termei szinte idegen színben tündökölték. A régi parlamenti épületben annyi ember, mint ma volt az új országházban, el sem fért volna. Tudta mindenki, hogy a magyar politika a mai nappal forduló ponthoz érkezett és hogy ennek a nagy jelentőségű eseménynek egyik jelenete a képviselőházban fog lefolyni.

A karzaton is szokatlan nézők foglaltak helyet. Általános feltűnést keltett Bánffy Dezső báróné, aki a kisleányával a karzat első padsorában ült. Élénk képet nyújtott a főrendek páholya is, ahol legtöbbször ott látták Bogdánovics püspököt, Rákosi Jenőt és Chorin Ferenc drt.

A folyosókon pedig Andrássy Gyula gróf személye keltett feltűnést. Andrássy gróft minden ember Bécsben hitte, mert, mint sokat emlegetett miniszterelnöklőltről, azt híresztelték róla, hogy a király meghívta magához Bécsbe. Feltűnő

volt tehát, hogy Andrássy gróf nem kapott meghívást a királytól.

A folyosói élet ma nyüzsgő volt. Minden ember arcáról leritt az izgatottság, csoportok képződtek, melyek izgatott hangon tárgyalták a nevezetes eseményt: a Széll kormány bukását. Egy név röpködött szájról-szájra; itt örömmel, ott bosszankodással és elfojtott düh hangján jött ki ez a név az emberek szájából: Tisza István gróf neve.

Még akkor bizonyosat senki sem tudott, de már ekkor is úgy megülte a lelkeket Tisza István, mintha máris szuronyerdő vette volna körül a parlament épületét.

Feltűnést keltett egy nagyobb csoport képviselő. Ezek azok voltak, akik tegnap este Nagy Ferenc volt kereskedelemügyi államtitkár lakásán Széll Kálmán és kormányzati elveinek fentartása mellett foglaltak állást.

Ennek a csoportnak, mely Apponyi és a volt nemzeti párt híveiből, továbbá néhány szabadelvűpárti képviselőből áll, az a szándéka, hogy tegnap tartott értekezletük eredményeként burkoltan állást foglaljanak Tisza István ellen. E célból azt kívánták, hogy este a liberális párt pártkonferenciát hívjon össze s már Podmaniczky báróhoz is fordultak, aki kész volt kivánságukat teljesíteni.

A liberális párt egy része azonban kijelentette, hogy a jelenlegi pártvezér hozzájárulása nélkül pártkonferenciát egybe hívni nem szabad.

Erre aztán Szentiványi Arpád, Hódossy Imre és Ivánka Oszkár volt nemzeti párti képviselők Széll Kálmán miniszterelnökhöz mentek és bejelentették neki szándékukat.

Széll Kálmán kifejtette előttük, hogy ennek a pártkonferenciának az a színezetete lenne, mintha ő maga akarna demonstrációt rendezni saját személye mellett. A miniszterelnök avval fenyegetőzött, hogy azonnal elutazik Rátótra s még a mandátumát is leteszi, ha az illetők ragaszkodnak a pártkonferencia összehívásának tervéhez.

Rendkívül heves jelenetek játszódtak le a miniszterelnök szobájában, úgy, hogy csak röviddel 11 óra előtt sikerült csak az ellentéteket elsimítani. A párttöredék ekkor elállott szándékától.

Rendkívül érdekes képet mutatott a függetlenségi pártiak folyosója, ahol nagyon nyomott volt a hangulat. A függetlenségi pártban némelyek már oda nyilatkoztak, hogy talán mégis kár volt Széll Kálmánt megbuktatni. A függetlenségi párt csak most látta át a dolog horderejét. Azon körülmény miatt, hogy Apponyi, Csáky és Szapáry csak mint a különböző testületek elnökei jelentek meg a király előtt, hogy parlamenti szokás szerint a helyzetről jelentést tegyenek és hogy az egyetlen államférfi és politikus, aki a királyhoz meghívást nyert Tisza István gróf és hogy ennél fogva kizárólag ő van kizárva új kabinet alakításra, óriási ijedelem érzete vett erőt az ellenzéken. El volt terjedve az a hír, hogy Tisza István a leg-erősebb eszközökhöz fog nyulni és megkísérli megtörni az ellenzékét. Az ellenzék egyes frakciói hajlandók lettek volna most már csekély engedmények ellenében is lemondani a további obstrukcióról, ha ismét Széll Kálmán bizatnék meg az új kabinet megalakításával. Erre azonban abszolúte nem mutatkozott remény, már csak azért

is, mert a törvény előírása szerint a sorozásra kilencven napot kell engedni és így július 1-seje az utolsó terminus, amikor a sorozásnak meg kell kezdődnie, ha október 1-jére be akarják fejezni.

A képviselőház ülésterme tömve volt s mikor Széll Kálmán belépett, éljenzés és taps fogadta. Széll Kálmán kérte a jobboldalt, hogy hagyják abba a tapsolást.

A Széll kormány története.

Obstrukcióban, ex-lex-ben kezdődött a Széll-kormány élete, obstrukcióban, ex-lex-ben ért véget.

1899. elején, az ellenzék egyesült pártjai: a függetlenségi, nemzeti és a néppárt tudvalevően elkieseredett harcot indítottak Bánffy ellen. Január 9-én megkezdődtek a béketárgyalások a *dsszidensek* és az ellenzéki pártok vezetőivel. Január 22-én kezdődött ezekben a válságos időkben Széll Kálmán szereplése. A király ezen a napon Bánffy Dezső báróval Széllt is magához hívatta, a ki előterjesztette az u. n. *Széll-formulát*, a melyhez a király s utóbb az ellenzéki pártok is hozzájárultak.

Ezzel azonban a helyzet még megoldva nem lett. A béketárgyalások tovább folytak. A helyzet azonban a kormányválság jegyében jutott, s február 17-én este a szabadelpárt értekezletén Bánffy bejelentette, hogy a kormány beadta lemondását. Február 26-án a király Széll Kálmánt magához hívatta, megbizta a békekötéssel s a kabinet-alakítással. Ez három nap alatt megvolt.

Az ellenzéki pártokkal kötött *paktumban* az ellenzék kijelentette, hogy nem akadályozza az elnökválasztás, az indemniti, az unjoncjavaslatok, a kiegyezési provizórium és a horvát provizórium létrejöttét, biztosította a költségvetést, a kormány pedig a kurial bíráskodás, a házszabály-módosítást biztosította, a definitív kiegyezést, egyben több kérdés fölött (vicinális-, inkonpatibitás-ügy) megnyugtató nyilatkozatot ígért.

Február 27-én közölte a hivatalos lap az az új kormány kinevezésére vonatkozó kéziratot; ugyanaz nap határozta el a volt nemzetipárt, hogy a szabadelpártba lép.

Március 1-én mutatkozott be Széll Kálmán az országgyűlés mindkét házában, s ekkor mondta el programbeszédét, a melynek szálló igévé vált jelszava volt a „*jog, törvény s igazság.*”

Működése azokkal a törvényjavaslatokkal kezdődött, a melyek a pártközi paktumban ki voltak kötve. Meghozta az országgyűlés, tíz évi próbaidőre a kurial bíráskodásról szóló törvényt, majd a házszabály revíziót.

Miniszterelnökségének legnagyobb részét az osztrák kormányval való *kiegyezés* foglalta le, a melyet megkezdett a *Thun*-kormányval folytatott *Claryval*, s a múlt év utolsó napján befejezett a *Körber*-kabinet vezetőivel. A kiegyezésnek törvényerőre emelése azonban már az utódjára vár.

A *választói jogot* kiterjesztette, a mennyiben az adóhátralékosoknak is megadta a szavazati jogot: a gyermekvédelem körül sokat tett, de különben a befejezetlen alkotások egész sora, a tárgyalásra váró törvényjavaslatok nagy halmaza maradt utána örökségül.

Mint-belügyminiszternek nevezetes ujtása a *vármegyei pénztárak államosítása*, a melyet lépésnek mondanak a nagy közigazgatási reformhoz, a mely azonban népszerűtlenségét ép úgy, mint az „egyszerűsítés” a megyéknél, nagyban fokozta.

Bukását az *ujonclétszám-emelésről* szóló törvényjavaslatok okozták. Még januárban nyújtotta be a honvédelmi miniszter a javaslatokat.

A függetlenségi párt ezeket obstrukcióval támadta meg, s az obstrukciót kiterjesztette az indemnításra, a mire május 1-én bekövetkezett az ex-lex. Széll Kálmán az obstrukcióval szemben a passzív resszisztenciával védekezett, a mely azonban nem használt, s a május elseje óta előre látott bukás vasárnap bekövetkezett.

Tisza jellemzése.

A *Neue Fr. Pr.* holnap Aradra érkező száma a következőket írja a magyar politikai helyzetről:

A korona jól tudta, hogy Tisza István gróf el van határozva arra a komoly lépésre, hogy átvegye az ország kormányzását és ennek a parlamenti államférfiúnak nyilvános beszédeiből ismeri azt az irányt is, melyet politikája követni fog.

Tisza István gróf, aki már a Bánffy-féle obstrukció alatt a *Szilágyi Dezső* házelnök lemondása után a házelnöki méltóságra volt kiszemelve, azóta ingadozás nélkül azt az álláspontot vitatta, hogy *ja házszabályok szigorú kezelése* által, esetleg azok megszigorítása által az obstrukció kihágásainak véget lehetne vetni.

Az utolsó hónapokban és hetekben is Tisza István gróf úgy a miniszterelnök, mint parlamenti barátjai előtt nem csinált titkot abból, hogy ezen az állásponton kitar és ennek *erélyes, tetterős* és ha szükséges, *elszánt végrehajtásában* látja az egyedüli gyógyulást, Magyarországon a parlamentarizmus megmentését. Míg azonban Tisza István gróf az időben elhunyt atyjához hasonlóan a *klotürnek* Gladstone-mintára való bevezetése mellett beszélt, addig talán most már lemond az ugynevezett *szájkosár politikáról* és megelégszik a most érvényes házszabályok pontos és értelmüknek megfelelő kezelésével, miután ezek most is elég eszközt adnak az elnök kezébe, a melyekkel a parlamenti rendet helyreállíthatja és fenntarthatja, csak meg legyen hozzá az akarat. Persze ez esetben alaposan szakítani kellene nemcsak a szertecsapongó, hanem egyenesen kicsapongó *böbeszédűség* tradícióival, a mint azt az öreg *Péchy Tamás* tette az 1889-iki véderő viták idején és melyek azóta Szilágyi és Apponyi gróf alatt nem is sejtett módon bővültek.

Tisza István gróf kifejezett politikai egyénisége oly tisztán és világosan áll a nyilvánosság előtt, hogy közelebbi jellemzésre nem is szorul. Erre csak akkor nyílnék alkalom, ha egyszer meg lehetne állapítani, hogy a kabinet alakítás misszióját nem tudja teljesíteni. A nehézségek, melyeket elébe fognak gördíteni, toronymagasságúak lesznek.

Nem ok nélkül lehet tehát a jelenlegi krízist, nemcsak politikainak, hanem parlamentinek is nevezi. Politikai vonatkozásában a krízis kitörése mindenestre azt jelenti, hogy illetékes helyén más kurzust akarnak az obstruáló ellenzék ellen életbe léptetni.

Parlamentáris vonatkozásában pedig a liberális párt erős átalakulásának vég pontja lehet. Már akkor, mikor parlamenti körök nem tudták, hogy Tisza István a koronának egyedüli jelöltje, és mikor egyes körök nagy előszeretettel portálták Csáky vagy Andrássy jelöltségét, már akkor a volt nemzeti párton rettentés felindulás vett erőt, már annak a lehetőségnek pusztá gondolatára is, hogy Tisza István a jövő embere. Rögtön aláírásokat gyűjtöttek maguk között, és olvasták, mekkora a száma azoknak a nemzeti párti és agrárius képviselőknél, akik a Tisza miniszterelnöksége esetén a szabadelpártból kilépnének.

Ez a csoport és az ellenzék egy része Tisza Istvánban atyjának emlékét üldözi, kiről azt állítják, hogy évtizedeken keresztül azon dolgozott, hogy Apponyi gróf tehetsége az or-

szág kormányzásában ne érvényesülhessen. Valószínű tehát, hogy amikor Tisza István megkezdte misszióját, akkor a parlamentáris konstellációban nehéz következményű fordulatok állanak be. A többség mindenestre kisebb lesz, de ezt a veszteséget a homogenitás megerősödésével fogja behozni.

Az új kabinet.

Tisza István gróf jelöltetéséről az ellenzéki pártok későn értesültek s alig volt módjukban azzal foglalkozni.

Az esti órákban azonban már kézzel-kézzel járt egy kabinet-lista, csupa előkelő nevevel, a melyekkel állítólag az új kabinet megalakulna. Bizonyos, ha Tisza Istvánnak sikerül ezek bevonásával megalakítani a kormányt, hasonló színvonalú kabinetje rég volt Magyarországnak.

A lista szerint *kilépnek*: *Széchenyi Gyula* gróf, *Lukács László*, *Plósz Sándor*, *Darányi Ignác*, *Wlassics Gyula* és *Láng Lajos*. Helyettük a következők kerülnek be:

Kereskedelmi miniszter: *Hieronimi Károly*.

Közoktatásügyi miniszter: *Berzeviczy Albert*.

Pénzügyminiszter: *Wekerle Sándor*.

Igazságügyminiszter: *Hódossy Imre* (a volt nemzetipárt tagja.)

Földmívelési miniszter: *Dessewffy Aurél* gróf, vagy *Széchenyi Imre* gróf.

Fejérváry Géza báró és *Cseh Ervin* maradnak.

Apponyi Albert gróf *nem tartja meg a házelnöki tisztelet*; utóda: *Perczel Dezső* lesz.

Az *államtitkári* státusban szintén változások fognak beállani. Bizonyos az, hogy *Graenzenstein* pénzügyi és *Wickenburg* kereskedelmi államtitkárok nem maradnak meg.

Mindezek azonban csak kombinációk; a személyi kérdések felől holnapig, amíg Tisza István gróf Bécsből haza nem érkezik, nem tudni.

SZINHÁZ ES IRODALOM.

* *A nyári színház megnyitása.* A körúti arénában csütörtökön, f. hó 18-án nyílik meg a nyári színi idény, mely alkalommal vendégül *Frizzo* színpadi átváltozó művész fog fellépni.

* *Sarkadi Aladár a Vigszínházban.* Sarkadi Aladár, az aradi Nemzeti Színház jeles komikus tegnap este a Vigszínházban vendégszerepelt. A *Loute Francolinjé*t játszotta, s föllépésekor a fővárosi lapok kritikusan valamenyien elismerően nyilatkoznak, kiemelve, hogy Vigszínház gárdájában, megállta helyét. A *Pesti Hirlap* a következőket írja:

Loute előadásában mutatkozott be a budapesti közönségnek *Sarkadi Aladár*, az aradi színház tagja. A vigszínházi ensemblebe nem könnyű beleilleszkedni. Egy árnyalatnyi eltérés a többiek hangnemétől és már kéri, még pedig nem a kirívó előnyére. Nagyobb dicséretet pedig a vendég színészre nem mondhatunk, mint hogy konstatáljuk a legtökéletesebb és legdizkrétebb beleilleszkedését a neki mindenestre idegen keretbe. Ez nagy öntudatosságra, nem csekély fegyelmezettségre és elvitázhatalan rátermeltségre vall, hogy a Vigszínház társulatában állandóan helye legyen. Amennyiben mai szereplésétől függ *Sarkadi* szerződötése, *már is a Vigszínház tagjának tekintheti magát.*

* *Frizzo.* A híres átváltozó művészről, aki ma játszik utóljára a kolozsvári színházban, egyik ottani lap így ír:

A nyári színházban két ngy óta egy olasz artista *Frizzo* mutogatja káprázatos ügyességét. A világhírű *Fregoli* iskolájából való és semmiben sem marad mestere mögött. Egy maga végzi el egész kis társulat dolgát 6 vagy 7 személyt

szerepeltető jeleneteket hihetetlen gyors átváltozásaival oly élénk tempóban és összevágón játsza, hogy sok társaság megirigyelhetné tőle. Annyi idő, míg más végigszaladt a színen, neki arra is elég, hogy teljesen ellentétes alakká travesztálódjon kosztümben, maszkban. Az átöltözködés mesterségét ez a fiatal olasz szempillantásig menő bámulatos gyorsasággá fokozta, sőt a nyílt színen való ördögös átfarmálódást is észrevehetetlen ügyességgel cselekszi meg. Szédületes gyorsan cserélődő alakjaihoz meg vannak mindig jellemző mozdulatai, beszéde, hangja, amiben jókora színészi képességet is árul el. A tapsokra egyik függőnylenbenéstől a másikig már talpig más kosztümben perdül ki a közönség elé kedves mosolyal arcú a rokonszenves olasz, ki betölti az egész hosszú estén fáradhatlan alakváltozásaival, charonetteket, bűvészeket, artistákat, szoltrizáló, zeneszerzők dirigálását utánzó érdekes mutatónyáival. Frizzo egész színpadi díszletet hozott magával, a zenekart saját karmestere vezeti.

Frizzo átváltozó művésze, ki Budapesten 40 előadást tartott és bámulatos művészetével, csodás előadásával felülmúlja Fregolit, Szent Pétervárra utazása előtt Zilahy igazgató meghívására Aradra jön három előadásra. Jegyek mind a három előadásra szordán, 17-én délután 3 órától válthatók a téli színház pénztáránál.

Frizzo műsora. Csütörtökön este **Frizzo** a következő jelmezeket mutatja be a nyári színházban: 1. Három rabló tercettje. 2. Al Veghione (Táncestélyen). A férfi: **Frizzo**, a nő: **Frizzo. A gyorspincér.** Komikus előadás 1 felvonásban 7 személylyel. Abrázolja mind a két személyt **Frizzo**. Történik Párisban, egy modern vendéglőben. — **Fifi** 1 felvonásban. Személyek: 1. Prolog. 2. Tonio ügyvéd. 3. Carletti jegyző. 4. Pifi, demi mondo. 5. Giacomo. 6. A házi ur. — Győzelmi induló: **Frizzo. Eldorado** (Páris concert) 60 személylyel, 8 képben, **száz átalakulással.** A képek felosztása: a) Az eldorado igazgatósága. b) A művészek páholya. c) A színpad, ahol a program a következő: 1. Nyitány. 2. Mister Tom Gizo Fri (Parodista). 3. Juliette k. a. (Fongere). 4. Galetti a bariton. 5. Do—mi—sol—zenészet különlegesség. 6. Hofman, — különböző nevezetességek utánzása. 7. Frizzo, a karmester. 8. Hermann a bűvész. 9. Bobe professor (Parodia). 10. Cagliostro gróf (Cabinet noir). 11. Frizzo kedély hangulata.

* Az Alföld képes szépirodalmi hatilap nyomdai akadályok miatt néhány napi késedelem után ma jelent meg változatos, érdekes tartalommal. A lap közli a meggyilkolt Sándor király és I. Péter szerb király arcképét, melyeket az Alföld szívességéből lapunk múlt vasárnapi számában mi is közöltünk.

Az orfeumos hölgy becsülete.

(Éjjeli kaland a kávéházban.)

Arad, június 16.

Aradváros éjjeli életébe meglőhetős lendületet hoztak az orfeumok. Az artista urak, azaz inkább a hölgyek maguk köré vonzzák a publikumot, mely a vendéglőkben és kávéházakban zajos éjszakákat tölt. Hogy ezek az éjszakák nem mulnak el mindig simán, hogy kalandok sűrűn esnek, az természetes. A pikáns részletek adják meg legtöbbször a jellegét ezeknek, melyek közül egyet itt elmondunk.

Egyik kávéházban történt, hol szívesen jönnek össze az artisták, hogy egy asztalnál az itt időző orfeum több tagja ült együtt, a másik asztalnál „civil társaság” foglalt helyet. Mind a két oldalon szerepet vitt már a szesz, s különösen a civileknél, kik a spitz és a berugas határal között mozogtak.

A társaságban egy butorkereskedő cég utazójn is ült, aki nem éppen tartózkodó megjegyzéseket kockáztatott meg az orfeumbeliekre. Ezek természetesen kontráztak a megjegyzésekre.

Erre azután nagy jelenet következett. Az utazó felállott és odaszólt az orfeum egyik férfi tagjához, aki gyöngéd viszonyban él egy társulatbeli hölgygyel.

— En — mondta az utazó — sokkal előbb jutottam eredményre annál a kisasszonynál, pedig magának a menyasszonynya.

A felelet frappáns volt. A megsértett hölgy poharát az utazó arcába vágta, úgy hogy abból megeredt a vér.

Erre azután nagy kavardás keletkezett a kávéházban. Mint a két asztaltársaság felállott, egymásba vegyült, izgatottan tárgyalva. A helyzet mind veszedelmesebb lett, s úgy látszott, nagy harc keletkezik a megsértett hölgy és a megsebezett arc ügyében, ha a rendőrség bele nem avatkozik a dologba. A kompromittált kisasszony lovagja, kirohant az utcára és harsány hangon kiáltott bele az éjszakába:

— Rendőr! Rendőr!

A lovag, kinek a hangja nagyobb volt, mint ő saját maga, csakhamar két rendőrrel tért vissza a barcra. Mint ilyenkor szokás, a két párt neki-rontott a rendőröknek s dühösen magyarázta a maga igazát. Furcsa dolog volt, hogy valamennyien azt kívánták, hogy éjnek idején vigyék őket a rendőrök a városházára. A rendőrök akadékoskodtak: csak nem költik fel ilyenkor az inspekciós tisztet. Az utazó azonban nem engedett, mert, mint mondta, másnap elmegy Aradról. Végre is elindultak, azonban nem akartak gyalog menni. Az orfeumosok beleültek a konflisba, a másik társaság is egybe, s az egyik rendőrt belekényszerítették egy harmadikba.

— En nem megyek. Ki fizeti ki a kocsikat? — aggodalmaskodott a rendőr.

— Aki vesztes lesz a dologban, az fizet — mondták a perlekedők.

Erre azután elindultak. A rendőrtiszt felvette a jegyzőkönyvet. Másnap pedig **Berecz Ferenc** kihágási bíró elé kerültek. Könnyű testisértés és becsületsértés címen emeltek kölcsönösen vádat egymás ellen az utazó és az orfeumos kisasszony.

A kihágási bíró nem ítélkezett az ügyekben, hanem a járásbíróhoz utasította őket. Ott fogják majd kireparálni a megsértett arcot és női becsületet.

Királyválasztás után.

(I. Pétert várják.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától —

Arad, június 16

A királyválasztó gyűlés után **Belgrád** egyszerre lecsendesült; valami nagyon úgy se izgatták föl azok az események, amelyek egy hét óta történtek. Most még **Karagyorgyevics Pétert** várják Szerbiába. Az új szerb király valószínűleg hétfőn érkezik meg Genfből, de lehet, hogy később, mert kijelentette, hogy addig nem akarja az uralkodást megkezdeni, a míg a gyilkosokat nem számüzik Szerbiából. Bizonyos, hogy a formaságok kedvéért, két-három ember ki fog menni az országból; hadelkiismeretesen akarnak végrehajtani ezt, magának a küldöttségnek tagjain kezdhetnék, amely I. Péter elébe megy.

A belgrádi eseményekről a következő táviratokat vesszük:

A király fogadtatása.

Belgrád, június 16.

A szkupstina az este 9 órakor gyűlést tartott, amelyen a király fogadtatásának részleteit beszéltek meg. Mialatt künn Belgrád utcáit illuminálták, addig ott ben a szkupstinában a legapróbb részletekig beszéltek meg I. Péter király fogadtatását.

A megbeszélés éjjeli utáni három óráig tartott. Az eredeti terv az lett volna, hogy **Karagyorgyevics Péter** Genfből Budapestre érkezik és itten bevárja a küldöttséget. Ugyilátszik azonban ez a terv nem akadt tetszésre, mert öt-hat féle propozíció is történt. Így a legelőbbben azt akarták, hogy a határon, Zimonyban történjék a fogadtatás, mert ottan nem kell tartani tüntetésektől.

Budapesten, a hangulat utána ítélve, egé-

szén biztosra vehető, nagyszabású tüntetésekkel fogadnák a szerb királyt váró küldöttséget és **Karagyorgyevicsot**. Belgrádban tudják, hogy a magyar nép utálattal fordul el a szerb eseményektől és nem akarják, hogy **Karagyorgyevics Péter** ebből az utálatból valamit megérezzen.

Határozott megállapodás tehát a szkupstinában nem történt.

Azt is beszéltek, hogy I. Péter, Szerbia királya holnap reggel a gyorsvonattal **Bécsből Budapestre érkezik**. Itt küldöttség fogja üdvözölni az új királyt. A küldöttséget **Avakumovics** Jován miniszterelnök, **Gencsics**, a szkupstina és **Marinkovics** a szenátus elnöke vezetik. A küldöttség tizenöt tagból, szerb megyefőnökökből fog állani. Ezt a hírt azonban *megcáfolták*.

Belgrád közönyössége.

A városi hatóság tegnapi fölszólítása dacára a város sehogy sem akar ünnepi képet öltetni. Ez jellemzi legjobban a lakosság többségének példátlan közönyösségét. A lakosságot még ezek a nagy események sem tudják felrázni egykedvűségéből. A tegnapi kivilágítás nem volt nagyon fényes. Egy katonai zenekar zeneszóval bejárta a várost, azután megeredt az eső, mire az utcák csakhamar elcsöndesültek.

A királyválasztás részleteiből.

Reggel nyolc órakor bocsátották be az újságírókat az új királyi palotába, a hol a királyválasztást tartották. Ez az új palota egészen melléje van építve a régi konaknak. A Milán király utcán át van a bejárás a kis parkba, mely a régi konak előtt terül el. Ez az a park, amelybe a szerdai éjjelen **Sándor király** és **Draga királyné** holttestelt dobták.

Bal felől van az új palota. Széles márvány lépcső vezet fel. A kívülről is diszes épületben legelőször is az előcsarnokba érünk, innen nyílik a télikert, amely igazán impozáns, modern, szép, — középen a nagy **Obrenovics** Milos álló szobrával, amint nemzeti viseletben karját kinyújtva Belgrád felé mutat. Kétoldalt széles lépcsők vezetnek a felső termekbe és a kétoldali lépcső baldachin alatt találkozik, egy szószerket alkotva ezáltal.

A felső termeket megmutatták ma a sajtó képviselőinek. Nagyon szép berendezésűek. Annyira mentek, hogy még a király fürdőszobáját is megmutatták, csak hogy a régi konak után ne érdeklődjenek, amelyben a gyilkosságok történtek. A felső termek falai tele vannak képekkel, melyeket még Milán király rakatott oda. Többnyire rajzok **Bac**, **Staynlei**, **Caran D'Ache** és mások rajza. Nagy kép csak néhány van, mint **Sabac** ostroma, festette **Krostic**; **Tatár** cár bevonulása Belgrádba, egy hatalmas méretű kép, festette **Murat**, azonkívül néhány modern festmény. Az egyik teremben azoknak a kadetiskolai növendékeknek arcképsorozata, kik **Sándor király**lyal együtt tanultak annak idején.

Jobbra nyílik az udvari kápolna. Ebben 2 kép van: **Krisztus** sirbatétele és **Athos** hegyi szerb kolostor. A kápolna különben nagyon egyszerű. Van benne szószerk, imaszá-moly, fehér perzsa szönyeg, két óriási imakönyv és a szentély, egy fehé, arany díszel faragott fa.

Innen a könyvtárba mentünk át. Ez nem nagyon nagy, nálunk akármelyik magánkönyvtár is van nagyobb. Itt volt **Sándor királynak** egy kis dolgozó szobája. Az íróasztalon láttam többek közt e könyveket „Gesetze des Vereines zur Erhaltung des Gesundheit“, „**Ferencz József** élete és kora“.

A szenátus élén a galambósz elnökkel,

Peri Velimirovicszal vonult be, kinek mellett a Száva-rend nagyszalagja díszítette. A szenátussal együtt vonult a terembe a nemzetgyűlés tisztikara. Altalános zaj és az izgalom moraja kíséretében foglalják el helyüket a zöld asztal körül. Különösen sok képviselő van a teremben, akik utcai ruhában vagy szerb viseletben jelentek meg. A szenátorok többnyire fakelécen, a miniszterek pedig valamennyien frakkban, rendjelekkel díszítve ülnek a zöld asztal körül. Csak Masin közmunkaügyi miniszter és Atanackovics hadügyminiszter van ragyogó katonai díszegyenruhában. A rendjelek közül mindenkinél hiányzik a Takova-rend és a Milos-rend, az Obrenovicsok adománya. Az általános zajban és mozgásban a miniszterek a képviselők között ülnek, a főntartott helyet csak a miniszterelnök használja. Zivkovic igazságügyi miniszter, a szerb Robespierre, az összes padsorokat még egyszer beszalagálja a paraszt-képviselőknek, a kik láthatólag bálványozzák, utasításokat osztogat.

A háttér mögött egy szerb újságíró megjegyezte:

— Erdékes, hogy ebben a nemzetgyűlésben csaknem minden harmadik ember halálra volt már ítélve. Aki őket elítélte, az már nyugszik, s ők most új bírót választanak.

A király-gyilkosok.

Tegnap reggel érdekes szenzáció pattant ki: Sándor gyilkosai tisztli konferenciát tartottak, mely határozatilag kijelentette, hogy a hősök nem tartanak igényt a nemzet hálájára sőt annyira szerények, hogy nevük megörökítését sem kívánják. Futó tüzként terjedt el ezen határozat mindenütt, nagy rokonszenvet keltve a tiszték iránt.

— Nem, uraim! — mondta Petrovics miniszter, *önök a nemzet hősei és én akaratom ellenére is azon leszek, hogy nevüket márványba vésvé vegye át az utókor!*

Azonban a nép értelmesebb része azt mondja, hogy a királygyilkosság nagyon ocsmány dolog volt s hogy a királyi párt más módon is el lehetett volna távolítani. Az a tiszt, a ki a konakba behatolt, *holtrészeg* volt. Igen jó hatást tett, hogy Karagyorgyevics Péter első sorban a tiszteknek eltávolítását követelte. Valószínűleg a hatodik gyalogezredet is vidékre fogják áthelyezni. A véres éjszaka hősi egyelőre büszkén mutogatják magukat az utcán s tüntetve járnak-kelenek a látogatottabb helyiségekben. Szombaton este hirtelen nagy mozgás támadt a Grand Hotel vendégei közt. Egyszerre egy óriás termétől, vad arcú tiszt jelent meg, *az a tiszt volt, aki az első lövést tette a királyi párra.* A mit ennek az embernek a viselkedéséről beszélnek, az oly fölháborító, hogy el sem lehet mondani. A vendégek félve néztek rá és a tisztet meglátszott, hogy tudja, hogy elsőrendű látványosság. Ugy látszik, hogy a szoldateszka még jó ideig folytatja rémuralmát, habár már a képviselők is azt kezdik hangoztatni, hogy a katonai hatalmat alája kell rendelni a politikai hatalomnak. A katonai körök is sajnálják Cincár Markovics meggyilkolását s azt hiszik, hogyha őt bevonták volna bizalmukba, úgy rábirta volna a királyt, hogy a saját jószántából lemondjon.

Montenegró és I. Péter.

Cettinje, június 16. Karagyorgyevics Péternek szerb királyiá váló kikiáltását, a melyet Vasics szerb követ hivatalosan közölt az udvarral, a fejedelem, a fejedelmi család és a nép nagy lelkesedéssel fogadta. Ágyukat sütöttek el, megkongatták az összes harangokat és zenekarok járták be az utcákat. A város fel van lobogóva és

este ki volt világítva. A fejedelem beszédet intézett a néphez, a melyben kiemelte az új király híres őseinek kiváló erényeit és vitézségét, de egyuttal elítélte Sándor király meggyilkolását.

Az új király Szerbiában.

A deputáció, mely Karagyorgyevics Péter királyt Szerbiába hozza, holnap különvonaton Genf-be utazik. Az új királyt hétfőre várják Belgrádban, amikor is a már megváltoztatott új alkotmányra leteszi az esküt.

A távirat, melylyel tegnap Avakumovics miniszterelnök a királylyal megválasztását tudatta, így szól:

Karagyorgyevics Péter

Genf.

A nemzeti népképviselőt éppen most közös ülésén Szerbia királyává választotta őnt. Amidőn Szerbia kormánya őnt arról értesíti, van szerencséje legszívesebb jókívánatait kifejezni, azon óhajjal, hogy hazánk a dicsőséges Karagyorgyevicsnek, Szerbia első megszabadítójának unokája alatt boldog és dicső jövőnek nézzen eléje. A kormány nevében

Avakumovics.

Miklós montenegrói fejedelem ma táviratilag üdvözölte Péter királyt, ki tudvalevőleg veje volt.

Beszélgetés egy királygyilkossal.

(Hogyan halt meg a királyi pár?)

A királyi párt elsőnek és közvetlenül három tiszt ölte meg. Ezek: Popovics, Kosztics és Gruics. A három királygyilkos egyikével rendkívül érdekes beszélgetést folytatott az Aradi Közlöny tudósítója. A beszélgetést a következőkben adjuk:

Igéretet tettem, hogy a meginterwiewolt tiszt nevét el nem árulom; annyit mondhatok csak, hogy a három királygyilkos egyike volt. Így adta elő a rémes éjszakát:

— Akartam, hogy a király halálának részletei köztudomásra jussanak, s annak hiteles történetét jelenthesse lapjának.

A konakba bejutván, az előnkbe került Petrovics főhadsegédet felszólítottuk, hogy vezessen bennünket a királyhoz, mert lemondásra akarjuk kényszeríteni. A főhadsegéd kezdetben jobbra-balra vezetett bennünket, miközben nagy zaj és lármá keletkezett, aminek az volt a magyarázata, hogy embereink időközben a gárdát lefegyverezték. A lefegyverezés közben pedig több lövés esett.

A király fölébredvén a zajra, a királyné hálószobájába futott, ahol aztán mindketten egy tapéta-ajtó mögötti mellék helyiségbe bujtak el.

Láttuk, hogy Petrovics félrevézet bennünket, mire azt mondtuk neki:

— Ne tréfálj, mert halál fia vagy!

Petrovics főhadsegéd erre revolvért rántott elő és mind a hat töltést ránk sütötte. Többen közülünk megsebesültek. Petrovicsnak pedig meg kellett hahnia, ami meg is történt, noha nem akartuk bántani.

Ekkor aztán magunk mentünk el a királyné hálószobájához. A királyné szobájának ajtaján kopogtattunk s felszólítottuk a királyt, hogy írja alá a kezünkben levő lemondó okmányt s mi tisztli becsületszavunkra fogadjuk, hogy bántódása nem lesz s nyomban elmegyünk. A király a zárt ajtó mögül kikiáltott:

— Tisztli becsületszavamra fogadom, hogy beadom lemondásomat, de az okmányt nem írom alá.

Fölháborítottak bennünket a királyszavai s visszakiáltottuk:

— Neked tisztli becsületszavad nincs, mert már százszor megcsaltál bennünket.

Másodszor is, harmadszor is felszólítottuk a királyt. Mindig ugyanaz volt a felelet. *A körülöttünk levő katonák ekkor lövéseket intéztek a zárt ajtókra. Olyan lett az ajtó, mint a szita, mintegy 80 lövés érte. Mire feltörtük, a király halva volt. A királyné sebesülve kuporodott össze mellette.*

Utálatos jelenet következett ezután. A katonák dühökben a szó szoros értelmében szétmarcangolták a királyné testét. Szinte lehetetlen leírni a részleteket. *Hasát fölmet-szették, belei kilógtak s úgy dobták ki a holttestet az utcára.*

Mindennek vége volt.

A királygyilkosok számüzetése.

Genf, június 16.

Karagyorgyevics Péter király kijelentette, hogy addig nem jön Belgrádba, amíg a királygyilkosokat nem számüzik.

A háziezred hadgyakorlatai.

(A nagygyakorlatok programja.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, június 16.

Az aradi cs. és kir. 83. gyalogezrednek az idén a szokottnál melegebb napjai lesznek a nyáron. Az ezred ugyanis, a mint ismeretes, királygyakorlatokon fog részt venni, s e miatt az azt megelőző gyakorlatok is a rendesnél nagyobb pedanteriával és szigorúsággal fognak folyni, nehogy a király színe előtt valami baj essék.

Az ezred gyakorlatainak részletes programja ma érkezett meg a temesvári 7. hadtest parancsnokságától az ezred parancsnokságához. A program a következő:

Július 29-én indul az ezred Aradról, s hét napi szabad menetelés után a krassó-szörénymegyei Vermes községhez ér.

Augusztus 5-étől augusztus 12-éig Vermes környékén ezredgyakorlatok.

Augusztus 13-ától augusztus 18-áig bezárólag dandárgyakorlatok Vermes, Izgár és Jerszeg községek határában.

Augusztus 19-étől augusztus 26-áig, bezárólag hadosztálygyakorlatok Szilas, Nickyfalva, Izgár, Dobos és Jerszeg községek között.

Augusztus 27-étől szeptember 1-éig hadtestgyakorlatok, a melyeken a temesvári hadtesthez tartozó csapatok vesznek részt.

Szeptember 2-ika: pihenő. A pihenés arra való, hogy friss erővel fogjanak a bekövetkező napok eseményeihez: a királygyakorlatokhoz.

A királygyakorlatok szeptember 3-ától, szeptember 7-éig fognak tartani. A királygyakorlatok alatt az aradi háziezred jobbra azt a hadállást foglalja el, mint a hadosztálygyakorlatok alatt.

Szeptember 8-ikán indul vissza az ezred Aradra. A 83. gyalogezred fehértemplomi zászlóaljja az ezredgyakorlatok előtt nem jön Aradra, hanem július 28-án indul el s Fehértemplomról Vermesnél csatlakozik a többi három zászlóaljjal s a gyakorlatok után szintén nem jön Aradra, hanem a gyakorlatok színhelyéről tér vissza Fehértemplomba.

Amint ebből látható, meglehetősen fárasztó, nagy gyakorlatokban lesz része az aradi bakáknak, s kevés kárpótlás lesz ezekért az a dicsőség, hogy királymanőverekben vettek részt.

HIREK.

A veszett kutya áldozata.

— Viziszonban szenvedő asszony. —

Arad, június 16.

Egy aradi parasztasszony tragediájáról szól a rendőrorvosi krónika. — *Vesztség ütött ki rajta* egy kutyaharapás következtében, mely még áprilisban történt meg rajta; az eseményben az a legkülönösebb, hogy a veszettségben szenvedő nőt tizennégy napig a Pasteur-intézetben kezelték, ott beoltották s veszettség ellen biztosítva bocsátották haza.

Csizmás Szilárdné született *Goznik* Katicának hívják a szerencsétlen asszonyt, akin a viziszon jelei ma ütöttek ki. *Avarfy* Imre dr. és *Brück* Gyula orvosok vizsgálták meg a szerencsétlen asszonyt s konstatálták, hogy veszettség tört ki rajta. A víztől, fénytől, világosságtól irtózva fél, enni, inni nem képes s állandó görcsei vannak. Ez a betegség gyógyíthatatlan s a legborzasztóbbak egyike.

Mióta a Pasteur-intézet fenn áll, ez az első eset Aradon arra, hogy ott beoltott emberen a veszettség jelentkezett. Csizmásné április 20-án kezén harapta meg egy veszett tanyai eb.

A kutyamarások Aradon még ma is rendkívül sűrűn fordulnak elő, alig mulik el nap, hogy a rendőrségnek kutyamarási esetet fel ne jelentenének s hogy valakit föl ne küldenének a Pasteur-intézetbe.

— **A kormány bukása.** Minden más eseményt háttérbe szorított a mai napon a *Szell-kormány* válsága, a mely a képviselőház mai ülésén vált befejezetté. Szinte kínos feszültséggel várták a képviselőháznak ezt az ülését, mert *Szell Kálmán* maga kijelentette, hogy ezen az ülésen nyilatkozni fog. A nyilatkozat megtörtént: *Szell Kálmán bejelentette a kormány lemondását.* A politikai élet ezen nagy szenzációjától az *Aradi Közlöny* a déli órák között kimerítő külön kiadásban tudatta a közönséggel. A külön kiadást minden előfizetőnk megkapta.

— **A lugosi püspök beiktatása.** *Hosszu* Vazul dr., a most kinevezett lugosi gör. kath. püspöknek felszentelése július 12-én fog megtörténni az érsekség székhelyén, Balászfalván. A felszentelési aktust dr. *Mihályi* Viktor balászfalvi érsek fogja végezni, dr. *Szabó* János szamosújvári és *Radu* Demeter nagyváradai püspök segédletével. Dr. *Hosszu* püspök ünnepélyes beiktatása július 19-én lesz Lugoson. *Radu* Demeter volt lugosi és jelenleg nagyváradai gör. kath. püspök installációja csak július hó végén megy végbe. Dr. *Radu* Demeter a beiktatásig dr. *Hosszu* Vazul püspök vendége lesz Lugoson, aztán mindketten Biharfüredre utaznak.

— **Az új szerb király és a gótai almanach.** Berlinből jelentik, hogy *I. Péter* szerb király azzal a kérelemmel fordult a gótai udvari almanach szerkesztőjéhez, hogy vegyék föl ennek az évkönyvnek a hasábjaira az ő családját is. A Karagyorgyevics dinasztia nevét ugyanis eddig ebben az évkönyvben, még az *Obrenovics* ház történetében is, hallgatással mellőzték és a volt trónkövetelő egyenes kivánságát, hogy a Karagyorgyevics dinasztia nevét is vegyék fel az évkönyvbe, mindeddig a trónra való igényt igazoló okmányok hiánya miatt megtagadták.

— **Uj iparvasut.** A Maros mentét beágazó iparvasutak hálózata megnövekedett egy vonallal. Ma volt a műtanrendőri bejárása *Seidner* Bernát lóvonatu iparvasut vonalának, mely *Berzova* közelében a *Babina* és *Kudel* völgyén vonul végig. Részt vettek a bejárásán: *Dálnoki*

Nagy Lajos alispán, *Keller* Izsó kir. főmérnök, *Péczely* Elek főszolgabíró, *Kovács* Aladár főerdész, *Faragó* István megyei aljegyző, *Hann* Alajos kulturmérnök, *Seidner* Bernát és képviselői: *Kell* Lipót dr. és *Radó* Károly ügyvédek. Pompás zöldben díszlő völgyeken mentek végig a kocsik abba az erdőrézsbe, hol a fákat fogják vágni, melyeket a vasut szállít. A bizottság felvette a jegyzőkönyvet s konstatálta, hogy a vasut közlekedési szempontból kifogástalan, a felszerelése mintaszerű. Az üzembe helyezésre az engedélyt ilyen formán megadták. A *Seidner* cég iparvasutjai behálózják az egész Maros mentét s keresetforrást teremt a lakosság számára. Most ahogy az új vasut-vonalon végig robogtak a kocsik, a lakosság mindenütt hangos szóval üdvözölte. Délben *Seidner* Bernát házában ebéd volt, melyen *Dálnoki* Nagy Lajos, *Radó* Károly dr., *Kell* Lipót dr. és *Keller* Izsó mondtak köszöntőket. A bizottság tagjai délután tértek vissza Aradra.

— **Előléptett tanár.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Krenner* Miklós dr. dévai állami főreáliskolai tanárt a IX. fizetési osztály második fokozatába rendes tanárrá nevezte ki.

— **A simándi templom százéves jubileuma.** A simándi róm. kath. hitközség július hó elsején temploma százéves fennállásának jubileumát üli meg. Délelőtt kilenc órakor hálaadó istentisztelettel kezdik meg az ünnepélyt. Fél 11 órakor a jubileum emlékére emelendő róm. kath. leányiskolának alapkövetétele lesz, melyet délben banket követ. Délután két órakor galamb és gömbölvészetet utána népünnepélyt tartanak. Este pedig a simándi ifjuság műkedvelői előadást rendez, melynek végétével táncra perdül a fiatalság.

A galamb és gömbölvészet programja: 1. Egyes galamb: 1-sőnek tisztelet-díj *Urban* Iván főispántól, 2-iknek tisztelet-díj a hitközségtől. 2. Páros galamb: 1-sőnek tisztelet-díj ifj. *Kintzig* Jánosnéól, 2-iknek tisztelet-díj a hitközségtől. 3. Egyes gömb: 1-sőnek tisztelet-díj özv. br. *Bánhidny* Sándorától 2-iknek tisztelet-díj a hitközségtől. 4. Páros gömb: 1-sőnek tisztelet-díj dr. *Takácsy* Sándortól, 2-iknek tisztelet-díj a hitközségtől. A tiszta jövedelem felerészben a simándi róm. kath. templom beruházására, felerészben a vörös kereszt egyesület simándi fiókegyületére fog fordíttatni.

— **A kétéves katonai szolgálat.** Már néhány hónappal ezelőtt megirtuk, hogy a közös hadügyminisztériumban arra az elvi álláspontra jutottak, hogy behozzák a kétéves szolgálatot és hogy ez az újítás igen nagy újabb terheket jelent, melyet akkor részleteztünk is. Most ezt a tényt már félhivatalosan is konstatálják, még pedig annak a munkálatnak a révén, melyet a végleges véderőjavaslattal kapcsolatban Ausztriában is, nálunk is a törvényhozások elé fognak terjeszteni, de valószínűleg már jóval előbb, tán két vagy három hét múlva nyilvánosságra fognak hozni. A közös hadügyminisztérium tanulmánya behatóan tárgyalja mind azokat a feltételeket és módokat, melyek mellett a kétéves szolgálati idő behozatala lehetséges. Első sorban hangsúlyozzák, hogy a hadseregnek az újítás során nem szabad minőségileg gyengülnie, amiért is sokkal nagyobb súlyt kell fektetni a legénység kiképzésére. A legfontosabb eszközök ennek a célnak elérésére: a létszám megfelelő fölemelése, hivatásos altiszti kar megteremtése, jobb lövő- és gyakorló-terek megszerzése, a munició adagok nagyobbítása, sűrűbb és nagyobb fegyvergyakorlatok. A leszállítás csak a gyalogságra szólana, ellenben a lovasságra, táborigazságra és műszaki csapatokra nem terjedne ki, mert ezeknek kiképzése két év alatt állítólag lehetetlen. A záró fejezetben a hadügyminisztérium hangsúlyozza, hogy a jelzett feltételek alatt hajlandó volna a reform életbeléptetésére, de a

maga részéről sem titkolhatja el, hogy ez az újítás óriási pénzáldozatokkal jár.

— **Véres kardpárbaj.** *Székesfehérvárról* táviratozzák, hogy *Korniss* Géza és *Braun* Lajos fehérmegyei földbirtokosok ma súlyos föltételek mellett kardpárbajt vívtak. A párbajban *Braun* arcán és fején súlyosan megsebesült.

— **Hivatalától felfüggesztett főszolgabíró.** Temes-vármegye alispánja *Gabányi* János dettai járási főszolgabíró ellen, több rendbeli súlyos visszaélés miatt, a fegyelmi eljárást megelőző vizsgálatot elrendelte és egyszersmind őt hivatalától felfüggesztette. A vizsgálat foganatosításával az alispán *Joanovich* Sándor főjegyzőt bizta meg.

— **Gyári könyvtárak.** Érdekes leíratot intézett *Láng* Lajos kereskedelemügyi miniszter több gyári vállalatához. Olyan kérdésre tereli rá a figyelmet, melynek megvalósítása a legüdvösebb következményekkel járhatna és a mely — amint a miniszter bővebben kifejti — rendkívül nagyfontosságú állami feladat. Ez a feladat a munkások szellemi színvonalának emelése. A miniszter azonban nem elégszik meg a feladat fontosságának elméleti megállapításával, hanem hozzá is akar fogni megoldásához. Am ehhez a leírat szerint okvetlen szükséges a munkaadók, illetve gyárosok közreműködése is és erre annyival is inkább számít a miniszter, mert bár a célbavett intézkedések elsősorban a munkások, de közvetve mégis éppen a munkaadók érdekeit hivatják szolgálni. Figyelembe véve azt, — ugymond a miniszter — hogy a tanulás és művelődés legmegfelelőbb eszközül az olvasás kínálkozik, erre a munkásoknak minél több alkalmat kell nyújtani. Am azokat az igényeket, melyek ebben az irányban felmerülnek, aligha elégíthetik ki az országban már fennálló köz- és népkönyvtárak, különösen akkor nem, ha azok székhelye a munkások foglalkozásának színterétől távolabb esik. Az olvasmányok érdekében tehát legajánlatosabbnak látszik, ha minden gyári vállalat, — ha eleinte csupán szerény méretekben is, — gyári könyvtárt létesít alkalmazottjai számára, gondoskodván egyúttal arról is, hogy ennek a könyvtárnak használata a munkások számára minden tekintetben meg legyen könnyítve. A miniszter ily könyvtárak alapvetésére már küldött is néhány füzetet a gyáraknak, megjegyezvén, hogy a jövőben rendszeresen fog küldeni olyan könyveket, amelyek a munkások ügyek szempontjából érdekesek. Remélhető, hogy gyárosaink és egyéb munkaadóink méltányolni fogják a miniszter intencióját és áldozatkészséggel fogják a nagy feladat megoldásában támogatni.

— **Három urhölgy életveszélyben.** Könnyen végzetessé válható baleset történt tegnap a főváros társaságának három előkelő tagjával. *Láng* Lajosné, a kereskedelemügyi miniszter neje, *Zsilinszky* Mihályné és *Röck* Gézné urhölgyek ugyanis a kereskedelemügyi miniszter kocsiján *Pomázról* hajtottak haza a fővárosba, midőnjeste 10 órakor a *Margit-rakpartra* érve, a kocsiba fogott két ló — nem tudni, mitől megijedve — megvadult ugyanarra, hogy a kocsis nem bírta őket megfékezni. A megvadult lovak a kocsival egyenesen a Dunának mentek volna, de szerencsére az éppen arrahaladó dr. *Knezovics* Adolf ügyvéd bátran elibük ugrott s a zablát megszorítva, megállásra kényszerítette a megbokrosodott állatokat. A hölgyek rögtön kiszáltak a kocsiból, s melegen megköszönték dr. *Knezovics* bátor közbelépését majd pedig gyalog folytatták utjukat.

— **Kinevezések.** A m. kir. pénzügyminiszter az aradi m. kir. adóhivatalhoz *Gerő* Miksa aradi adóhivatali gyakornokot adótisztté ideiglenes minőségben kinevezte, *Bajnok* Lajos lip-pai adóhivatali gyakornokot a topánfalvi adóhivatalhoz áthelyezvén, adótisztté nevezte ki.

— **Szabad az aradi piac.** A kapitányi hivatal jelentése szerint Aradon a *sertésvész-járvány* megszűnt, s a piac a mai naptól fogva szabad.

— **Elpusztult hajók.** A *Freycinet* társaság táviratot kapott, a mely szerint az *Ossa* angol

ARADON,
Salacz Gyula-utca 2.
Kalmár József

műszerész

ajánlja jó minőségű

kerékpárjait.

Raktáron tartok elsőrendű külső és belső gumikat és minden a kerékpárhoz tartozó felszerelési tárgyakat. Olcsón és jótállás mellett végzek

kerékpár javításokat.

Villanyos csengő és telephon berendezéseket szakszerűen és jótállás mellett készítek. 806

Telephon szám 242.

Kalhofert János

mű-lakatos, vízvezeték-berendező és gépjavitó műhely

Aradon, Széchenyi-utca 5. sz.

Elvállal minden e szakmába vágó munkák elkészítését, u. m.:

épületvasalások,

vízvezeték berendezéseket,

gépjavitásokat, légszuszogatókat és gazdasági gépeket, valamint varrógépek javítását.

Vidéki megrendelések lelkülmerelesen, olcsón és pontosan eszközöltnék. 289

Sanatorium és Vizgyógyintézet

Arad, Zrinyi-utca 3. sz. Telefon 270.

Vezető-orvos: **Dr. HECHT**

Idegesség, ideges gyomor, bél-, fej-, szívbántalmaknál, rheuma, köszvény, szívelzsírosodás, vörösvér-
ség, szivbillentyű, nő, tüdő és gégebajok, rossz testtartásnál.
Gyógyeszközök: Hidegvízgyógyimód, villamfény-, moór-,
szénsavas-, villamos fürdők, massage, belégzések, villamozások,
svéd gyógytorna. Napfürdő. Hasmassage. 959

Bennlakóknak kényelmes szobák, jó ellátás.

Délmagyarországon egyetlen jogosított intézet, mely télen-nyáron nyitva van.

Telephon 364. sz.

Legolcsóbb óra, kerékpár és varrógép javító-műhely.

Fischer Ferencz és Társa

órák és műszerészek.

ARAD, Deák Ferencz-utca 39.

(szemben a Vas-szállodával)

Ajánlják magukat mindennemű órák javítására 2 évi jótállás mellett, ugymint kerékpár, varrógép, író- és kötőgépek, graphon, beszélő és zenélő-gépek javítására, továbbá villany-csengő és telephon berendezésekre ugy helyben, mint vidékre jutányos árban, pontos és gyors kivitelben. Nagy raktár varrógép és kerékpár felszerelésekben. 538

Barna Kálmán

festészeti műterme

Aradon, Szt.-Pál-utca 2. sz.

Lakás B. Határ-utca 4. sz.

Elfogad a mű- és díszfestészet terén előforduló bármely munkák elkészítését, nevezetesen:

templomok, termek, kastélyok, stb. belső díszítését.

Szent képeknek, valamint egész oltároknak előállítását, arckép, táj- és genréképek művészi kivitelben való megfestését. 538

Vázlatok és készítmények kívánatra készíttetnek.

Nagymennyiségű
lécz és deszka
eladó

az Aradi Nyomda Részvénytársaságnál.

3 nap alatt meggyógyul

A húgyvesztés — ha több éves is — szabadalmazott tanálmányom által, mely több évi orvosi gyakorlatban kipróbálva, a bécsi közpórházban s a párisi Hópital-Mydiben vérhajbetegségek oktatásán általános használatban van. Tehetetlenség és éjjeli magömlés meggyógyítására is feltétlenül biztos. Étrend, foglalkozás változtatás nélkül otthon titokban használható. Használati utasítással 10 írt, utánvétellel, vagy az összeg előre küldése mellett.

Dr. Tóth Ödön 681

Budapest, VIII. József-körút 53.

Ladics Pál

szobafestő és mázó

Wesselényi-utca 47. sz.

Ajánlja magát a n. é. építő vállalkozóknak, valamint a nagyközönségnek minden e szakmába vágó munkáknak a legelső kivitelben való elkészítésére

a legolcsóbb árak mellett.

Lakásoknak fercgmentes tételét is vállalja. 289

Férfiak

ingyen kapnak

olyan új találmánya orvosságot, mely az elvesztett erőt újra meghozza. Próbacsomagot s egy száz oldalas könyvet postán, jól becsomagolva, ingyen kapják mindazok, a kik érte írnak. Ez a legbámulatraméitöbb csoda-orvosság, mely megmentett ezeket, a kik fiatalkori kihágások folytán nemi bajokban, szifiliszben, valamint elvesztett férfierőben szenvednek. Ez okból elhatározta az intézet, hogy egy ingyen csomag orvosságot magyarázó könyvvel együtt mindenkinek ingyen küld. Ezzel a házi-orvossággal a baj otthon gyógyítható, s mindazok, a kik a fiatalkori kihágásokból származó nemi bajokban, szellemi elgyöngülésben, vagy krónikus bajokban szenvednek, otthon gyógyíthatják magukat. Ez a gyógyszer közvetlenül azokra a szervekre hat, a hol a megerősödés szükséges csodálatos eredménnyel gyógyítja az évek óta tartó betegségeket. Öreg, fiatal egyaránt írhat a Staat Medical Institutnak az alant jelzett címre, a honnan a csomagot rögtön elküldik. Az intézet leginkább azokat akarja megmenteni, a kik kezelésük céljából az otthonukat nem hagyhatják el. A próbacsomag megmutatja, hogy mily könnyen gyógyíthatók ebből a rettenetes bajból otthon. Az intézet kivétel nem tesz. Mindenki írhat érette bárhol magyarul, mire titoktartás mellett postafordultáva egy ingyen csomag orvosságot kap magyarázó könyvvel együtt. Irjon még ma. A csomag oly szépen be van csomagolva, hogy a tartalmát senki sem fogja megtudni. A levelet így kell címezni: State Medical Institute 49. Elektron Building, Fort Wayne, Ind. Amerika. A levelek mindig bérmentesek. 90

Az aradi izr. hitközség választási bizottságától.

Értesítés

a hitközségnek választóképes t. tagjaihoz.

A f. é. június hó 14-én megtartott választás alkalmával hitközségi elnökké megválasztott végvári úr Neumann Adolf ur és hitközségi elnökhelyettesé megválasztott Weisz Sándor ur a reájuk esett választást nem fogadták el. Ennek folytán az alapszabályok 30. §-a értelmében f. é. június hó 21. napján ugyancsak a hitközség üléstermében (Zsinagóga épület I. em.) ezen két tisztség betöltésére új választás ejtetik meg. Ezen választásnál a f. évi június hó 14-én megtartott választásnál érvényben volt választói névjegyzék marad hatályban. A szavazatok beadása a fent megjelölt napon es helyen reggeli 8 órától d. u. 5 óráig eszközölhető.

Kelt Aradon, az izr. hitközség választási bizottságának 1903. évi június hó 16-án tartott ülésében.

Rosenberg Lipót,
biz. jegyző.

Kohn Zsigmond,
biz. elnök.

TARTOS SZAGTALAN **AZONNAL SZARAD**

Christoph-Lak

A LEGJOBB MÁZALÓ ANYAG A PADLOKRA

lehetővé teszi, hogy a szobák a mázolás alatt is használhatók legyenek, mivel a mázolás alatt az egész szoba szagtalan marad, mely az olajfestékek és az olajlakkok sajága, elkerülhetők. Ezen a használata olyan egyszerű, hogy bárki maga végezheti a mázolást. A palló nedves tárgyakkal feltörölhető, anélkül, hogy elvesztésé fényt. Meg kell különböztetni:

színezett szobapalló-fényaszt,
színezett szobapalló-fényaszt, mely akár csak az olajfesték fedi be a pallót s egyúttal fényt is ad. Ezért egyaránt alkalmazható régi vagy új pallóra. Teljesen beföd minden felület, korábbi mázolás stb.; van azután

fehér fényaszt (színezetlen)

új pallókra és parkettra, mely csupán fényt ad. Különösen parkettra olajfestékekkel már bemázolt felezen új pallókra való. Csak fényt ad, ennél fogva nem fedi el a fasztruktúrát.

Festécsomag, körülbelül 25 négyzetméter, (két közepes méretű szobára való) 5 ft 90 kr. vagy 9 1/2 márká.

A következő megrendelések minden városban, ahol raktárak vannak, ide küldendők. Mindegyikhez olajfestékek ingyen és bérmentve küldetnek. A bevásárlásnál tessék jól vigyázni a csomag s a gyári jegyre, mivel ezt a több mint 1900. éve létező gyártmányt sokféle utánozók és hamisítók, s sokkal rosszabb, s gyakran a szélnek meg nem felelő minőségben hozzák forgalomba.

Christoph Ferencz, 1108

a valódi szobapalló-fénylakk feltalálója és egyedüli gyártója,

Prága, K. Berlin.

Főraktár Aradon: Steinitzer N.-nél.

Feltűnő újdonság!

DELICE

Minden hirdetés felesleges, a dohányzó egyszer veszi és többé más nem szívhat.

legjobb valódi francia

SZIVARKAPAPIR ÉS SZIVARKAHÜVELY.

PAGLIANO-SYRUP vértisztító- és edző-szer

1838-ik év óta biztos sikerrel használatban.

Készítője: PAGLIANO GIROLAMO egyetemi tanár Florenz, „via Pandolfini“ (Olaszország.)

Szétküldési főraktár: Brchetti gyógyszerár Ala. (Dél-Tirol.)

798

Ezen üzlet szelid és olcsó kiszolgálása révén általában ösmert!

Nem csoda,

hogy csodálkoznak a felett, hogyan vagyok képes **valódi fémjelzett tiszta arany ékszer** és finom pontos járatu órákat **oly rendkívül olcsón** arusítani. Mint például:

- Egy szépen diszitett rem. nickel anker óra 2 frt. 30 kr.
- Egy nagyon finom vasuti nickel óra . . . 3 forintért.
- Egy erős finom aczél rem. óra 3 frt. — kr.
- Egy háromfedeles tula rem óra 5 frt. 50 kr.
- Arany és ezüst női órák rendkívül olcsón.
- Arany gyűrűk, pl. 5 soros tiszta arany 15 kövel 4 frt. 60 kr.
- Arany láncokat csak az arany értékért és esekély fagon díj.

Ébresztő órák 1 frt 70, 1 frt 90 krjával.

Órákért és órajavításokért, a melyeket saját marom javítok, 3 évi jótállást vállalok.

Zálogszédula és töröttvagy használt aranyért a legmagasabb árt fizetem.

Tisztelettel:

Zinner Vilmos,

műrás és ékszerész Arad, Furray-utca 2/h.

318

Vidéki megrendelések leküldésével lesznek eszközölve.

Magy. kir. államv. állomásti főnökség.

5167 szám.

Árverezési hirdetmény.

Ezennel közhírré tételik, miszerint az üzletszabályzat 70. § a értelmében elárusítandó kézbesíthetlen küldemények, u. m.: ócska csirkekas, üres hordó, üres láda, essentia, kályharész, gabonasöpredék nyilvános árverezése Arad állomásunkon lévő kiadási raktárban 1903. évi június hó 19-én déli 9 órakor tartatik meg, mely árverezésre a t. cz. közönség ezenel meghívatik.

Állomási főnök:
Bakos,

Magy. kir. államvasutak üzletv. Aradon.

14485—1903. I. sz.

Pályázati hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak aradi üzletvezetősége nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a Petrozsény állomáson kibővitendő fűtőházzal kapcsolatos munkákra.

A tervek, a költségszámítások, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint az 1867-ben kiadott általános és részletes feltétfüzetek és az „Épületek leírása“ Aradon a m. kir. államvasutak üzletvezetőségének pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Az ajánlatokat legkésőbb 1903.

évi július hó 1-én déli 12 óráig kell benyújtani alólírott üzletvezetőség általános osztályánál.

Az ajánlatokat egy koronás, az ajánlat mellékleteit ivenként 30 filléres bélyeggel ellátva, lepecsételve és a következő felirattal kell benyújtani:

„Ajánlat a petrozsényi fűtőház bővítési munkáira.“

ajánlatok csakis az összes munkákra nyújthatók be.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1903. évi június hó 30-án déli 12 óráig az összes munkákra pályázóknak 1200 kor., azaz Egyezerkettőszáz korona bánatpénzt kell a magy. kir. államvasutak aradi üzletvezetőségének gyűjtőpénztáránál akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni.

A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek. Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául. Távirati uton tett ajánlatok figyelembe nem vétetnek. Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel. Az ajánlatok feletti döntés határideje a pályázati határidőtől számított 2 hétben állapittatik meg, a bánatpénzek visszaadása pedig a döntéstől számított 8 napon belül eszközöltetik.

Aradon, 1903. évi június hó 11.

Az üzletvezetőség.

(Utányomás nem díjaztatik.)

Cséplőgép és járgány tulajdonosok figyelmébe!!

Az 1893. XXVIII. törvénycikk értelmében minden **cséplőgép tulajdonos köteles** baleseteknél az első segélynyújtáshoz szükséges kötszerekkel felszerelt

Mentőszekrényt

készletben tartani.

Mint hogy fenti rend let be nem tartása pénzbírsággal jár, saját jól felfogott érdekében ajánlom legkitűnőbb szerekkel, és jól zárható dobozzal ellátott

Mentőszekrényemet

Előírás szerint összeállítva, használati utasítással 5 frt. Hiányos mentőszekrények jutányosan kiegészítettnek.

Lábizzadás Hónaljizzadás

ellen kipróbál biztos hatásu szer a **Hajós-féle**

Szárit!!!

HINTÓPOR

Szagtalanit!

(Tanno-salicyl comp.)

126

Ára egy doboznak 35 kr.

Fenti szerek egyedül kaphatók

Hajós Árpád

gyógyszertára és gyógyvegyészeti laboratóriumában

Arad, Andrassy-tér 22. sz., a megyeházzal szemben.

Egymást ölik!

a balga svábok; — bár

Vojtek és Weisz rovarirtója

tömegesen pusztítja őket.

Kapható 50, 80 1-40 filléres dobozokban.

Csak akkor valódi, ha minden doboz eredeti zárószallagunkkal van leragasztva.

845

Minden tekintetben

legjobb

Czipőknek mondhatók a
Porter-Czipők!

Legjobbák és legolcsóbbak!
A választék rendkívül nagy!
Sevró-Czipőkből óriási
raktár, s mint minden más
ezikk, úgy a Czipők is, a
raktár tulzsufoltsága miatt,
jóval a rendes áron alól
adatnak el. Vidéki rendelé-
sek gyorsan eszközöltetnek;
helyben választékok a ház-
ba küldetnek. Telefon 324.

Vegyen Porter- Czipőt!

A legjobb!

A legolcsóbb!

APRÓ HIRDETÉSEK.

Kerékpár

Kitünő karban, olcsón eladó Boros
Béni-tér 7. 1844

Arad legrégebb kerékpár és varrógép
javítóműhelye és raktára, Szabad-
ság tér 7. sz.

Hammer Vilmos

villany-műszerész.

Telefon szám 96.

Elsőrendű drezdai kerékpárok.

Raktáron

Singer karikahajós varrógépek

műhímezésre, továbbá

zajtalan járású Singer varrógépek
32 frtért öt évi jótállás mellett.

Villanycsengő

és

telefon-berendezést

szakszerűen és jótállás mellett vál-
lalok. — Nagy raktár kerékpár és
varrógép alkatrészekben.

MÁLY ALBERT

kalapos mester

Aradon, Boros Béni-tér 8. szám.

Elfogad férfi és női posztó és szalma-
kalap-festést, tisztítást és átalakításokat,
a legújabb divat szerint. 152

Czylinder vasalásokat,

átalakításokat jutányos ár mellett teljesít.

Vidéki megrendelések is elfogadtnak.

Uhereczki Géza

kárpitos és díszítő

Aradon, Vörösmarty-utca 3. sz.

Elvállalok mindennemű kárpitos és
díszítő munkákat a legegyszerűbbtől a
legdíszesebb kivitelig, u. m. billárd-asz-
tal behuzását jutányos árak, pontos
és gyors kivitelen, úgy helyben, mint
vidéken. 602

Javításokat olcsón eszközölök.

HOLLEITER FERENCZ

uri és egyenruha készítő

Arad, Boros Béni-tér 29.

Ajánlja magát a n. é. helybeli és vi-
déki közönségnek minden uri és egyen-
ruhának a legjobb divat és előírás sze-
rint a legjobb anyagból való elkészíté-
sére, jutányos árak, pontos és
gyors kivitelen. Ugyisintén javítá-
sok, átalakítások jutányosan elfogad-
tatnak. A n. é. közönség pártfogását kérem

185

Illő tisztelettel

Holleiter Ferencz.

Zálogcédulákat,

tört aranyat, ezüstöt és ékszer-
tárgyakat készpénz fizetés mel-
lett a legmagasabb árban vesz

DEUTSCH IZIDOR

órás és ékszerész

ARAD, TEMPLOM-UTCZA

Minorita-palota.

Alkalmi vételek folytán legol-
csóbb bevásárlási forrás!

Arad legnagyobb 703

óra és ékszer-raktára.

TELEFON 438

A Gróf Csáky - féle uradalomhoz tartozó Alvácza fürdő

Arad és Hunyadmegye határán.

Teljesen újra berendezve és kényelmes vendégszobákkal ellátva.

Gyönyörű fekvésű, kies völgyben kitünő jó levegővel.

Csusz, ischias, rheuma, köszvény, női betegségek, bőrbajok, el-
gyengülés stb. ellen, kiváló jó hatással, biztos eredménnyel.

Állandó fürdőorvos: Dr. Lendvay Márk.

Kitünő magyar koszt!

Állandó zenekar!

Legolcsóbb árak!

Ünnepélyes megnyitás május 17-én.

A Toilett Kérdés.

Hölgyek, kik nyaralni mennek,

Hölgyek, kik fürdőbe mennek,

Hölgyek, kik utaznak,

szükségeit a legújabb mintákban a legjobban és legolcsóbban
fedezik

Reiner S. Sándor áruházában

Arad, Hunyadi-utca 2. szám.